

Uchwała Nr XXXIII/723/17
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 28 grudnia 2017 r.

w sprawie uchwalenia „Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022”.

Na podstawie art.14 ust. 1 pkt 4a i art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 2096) oraz art. 183 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2017 poz. 697 z późn. zm.) w związku z Uchwałą Nr XXIII/529/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie zasad, trybu i harmonogramu opracowania Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018 – 2022 uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022”, stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Jan Bobek

Załącznik do uchwały Nr XXXIII/723/17
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 28 grudnia 2017 r.

**Wojewódzki Program Wspierania Rodziny
i Systemu Pieczy Zastępczej
w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022**

Listopad, 2017 r

Spis treści

Wstęp	4
I. Diagnoza sytuacji w zakresie realizacji zadań wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016	4
1. Charakterystyka województwa warmińsko-mazurskiego oraz struktura pomocy społecznej.....	5
2. Realizacja zadań administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016	8
2. 1. Realizacja zadań przez samorządy gminne w województwie warmińsko-mazurskim	9
2. 1. 1. Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny	9
2. 1. 2. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem.....	10
2. 2. Realizacja zadań przez samorządy powiatowe w województwie warmińsko-mazurskim	19
2. 2. 1. Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych	19
2. 2. 2. Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych	20
2. 2. 3. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej.....	30
2. 2. 4. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej	30
2. 2. 5. Pomoc dla osób usamodzielnianych	31
2. 3. Realizacja zadań przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego	32
2. 3. 1. Opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa	32
2. 3. 2. Organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych	32
2. 3. 3. Prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych	34
2. 3. 4. Prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych	34
II. Analiza SWOT.....	36
III. Cele Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022	37
IV. Monitoring oraz źródła finansowania Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022	42
V. Zespół ds. opracowania Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022	43

Załącznik nr 1

Harmonogram wdrażania Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022

Wykaz skrótów

MOPS	Miejski ośrodek pomocy społecznej
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
OPS	Ośrodek pomocy społecznej
PCPR	Powiatowe centrum pomocy rodzinie
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Ustawa	Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
W-MOA	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie

Materiały ROPS

Raport z monitoringu wdrażania w roku 2016 Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016

Raport z monitoringu wdrażania w roku 2015 Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017

Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2016 dla województwa warmińsko-mazurskiego

Infrastruktura pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego stan na dzień 31.12.2012 r., 31.12.2013 r., 31.12.2014 r., 31.12.2015 r. oraz 31.12.2016 r.

Monitoring zapotrzebowania na uruchomienie placówki opiekuńczo-terapeutycznej w roku 2016

Monitoring wdrażania w roku 2016 Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017

Sprawozdanie z realizacji szkoleń dla kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej przeprowadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku

Raport o stanie ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku. Monitoring wdrażania WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ WARMIA I MAZURY 2015-2020 – ROK 2016

Badania ROPS

Oferta usług społecznych skierowanych do osób niesamodzielnych w rodzinach, rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz skala zapotrzebowania na te usługi w województwie warmińsko-mazurskim w opinii pracowników instytucji pomocy społecznej, Olsztyn 2016

Problemy społeczne województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2001, 2005, 2010-2016 w ujęciu statystycznym Materiały porównawcze na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Badania przeprowadzone na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Rodzinne formy pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim – analiza wieloaspektowa. Raport opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Toruń 2013

Sytuacja rodzin korzystających z systemu wsparcia pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim. Raport z badań, Raport z badania wykonanego na zamówienie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warszawa 2011

Problem wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w ocenie pracowników socjalnych. Raport z badań, Raport z badania zrealizowanego na zamówienie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2010

Wstęp

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta zebrała zapisy dotyczące organizacji pieczy zastępczej nad dzieckiem, rozproszone dotychczas w wielu ustawach i rozporządzeniach. Usystematyzowała ponadto instytucje, których celem jest wspieranie rodzin, które borykają się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Ocena organizacji opieki nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziny w oparciu o wcześniejsze rozwiązania wskazywała m. in. na wzrost wskaźnika dzieci umieszczonych poza rodziną, koncentrację działań wyłącznie na dziecku, a nie na rodzinie (dotyczy to zarówno rodziny naturalnej, jak i zastępczej), a także nadmierną łatwość umieszczania dziecka poza rodziną, także z przyczyn, które winny być przesłanką do podjęcia pracy socjalnej i wsparcia środowiska. Ocena wskazała również na brak instrumentów motywujących gminy do działań na rzecz pozostawienia dziecka w lokalnym środowisku rodzinnym czy też ciągły niedobór odpowiedniej liczby należycie przygotowanych niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych¹. Wprowadzone zatem Ustawą zmiany miały na celu ukonstytuowanie kompleksowych i systemowych rozwiązań. Opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa należy do zadań własnych samorządu województwa.

I. Diagnoza sytuacji w zakresie realizacji zadań wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Problemy społeczne w województwie warmińsko-mazurskim są przedmiotem zainteresowań badań realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie od 2010 roku². Tuż przed wejściem w życie Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przeanalizowano również sytuację rodzin korzystających z systemu wsparcia w województwie³. Po roku od wprowadzenia Ustawy Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przeprowadził wieloaspektową analizę funkcjonowania

¹ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Założenia projektu ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem*, Warszawa 2008, <http://www.mpips.gov.pl/userfiles/File/Departament%20Swiadczen%20Rodziny/A%20opieka%20zastepcza/zalozeniaKWRiST.rtf>, odczyt z dnia 24.02.2017 r.

² *Problem wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w ocenie pracowników socjalnych. Raport z badania*. Raport z badania zrealizowanego na zamówienie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2010

³ *Sytuacja rodzin korzystających z systemu wsparcia pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim*. Raport z badania wykonanego na zamówienie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego Warszawa 2011 r.

rodzinych form pieczy zastępczej w województwie⁴. Do roku 2016 zrealizował cykliczną aktualizację bazy danych instytucji pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej⁵. Zrealizowano również badanie opinii pracowników instytucji pomocy społecznej w zakresie usług społecznych skierowanych do rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz skala zapotrzebowania na te usługi⁶. Od 2013 roku rokrocznie prowadzony jest również monitoring wdrażania Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017.

Wyżej wymienione badania i cykliczne analizy pozwolą na dopełnienie niniejszej diagnozy sytuacji w województwie warmińsko-mazurskim w zakresie zadań wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

1. Charakterystyka województwa warmińsko-mazurskiego oraz struktura pomocy społecznej

Województwo położone jest w północno-wschodniej części Polski, nad Zalewem Wiślanym, w bezpośrednim sąsiedztwie wschodniej granicy Unii Europejskiej z obwodem kaliningradzkim. Od wschodu region sąsiaduje z województwem podlaskim, od południa z mazowieckim, od południowego zachodu z kujawsko-pomorskim i od zachodu - z województwem pomorskim. Województwo warmińsko-mazurskie stanowi jedno z 16 województw w podziale administracyjnym Polski. Województwo liczy 19 powiatów ziemskich, 2 miasta na prawach powiatu (Olsztyn i Elbląg) oraz 116 gmin, w tym 16 miejskich, 33 miejsko-wiejskich i 67 gminnych.

Według danych na dzień 31 grudnia 2015 r. Urzędu Statystycznego w Olsztynie województwo liczyło 1.439.675 mieszkańców. Jest jednym z pięciu najmniejszych ludnościowo województw, jednak czwartym pod względem wielkości zajmowanego obszaru, zajmując 24.174 km².

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego swoją siedzibę ma jednaście jednostek kształcenia zawodowego specjalistów z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Są to:

- ✓ Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
- ✓ Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna w Elblągu
- ✓ Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego
- ✓ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu
- ✓ Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie

⁴ *Rodzinne formy pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim – analiza wieloaspektowa Raport opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego*. Raport opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Toruń 2013

⁵ Baza danych instytucji pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2001, 2005-2015. Materiały porównawcze na podstawie sprawozdań MPiPS-03, Olsztyn 2016

⁶ *Badania ROPS, Oferta usług społecznych skierowanych do osób niesamodzielnych w rodzinach, rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz skala zapotrzebowania na te usługi w województwie warmińsko-mazurskim w opinii pracowników instytucji pomocy społecznej*, Olsztyn 2016

- ✓ Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie
- ✓ Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie
- ✓ Wydział Nauk Społecznych w Bartoszycach, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu
- ✓ Wydział Nauk Społecznych w Giżycku, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu
- ✓ Filia w Łławie, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku
- ✓ Wydział Zamiejscowy w Ełku, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku

W roku 2016 różnorodną pomocą społeczną i wsparciem objęto 168.468 osób (spadek o 7,55% w stosunku do 2015 roku) i stanowiło to 11,7% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego⁷. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy wyniosła 71.691 (liczba osób w tych rodzinach 182.001). Zakres niniejszego wsparcia obejmował pomoc udzieloną w ośrodkach pomocy społecznej oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie na podstawie Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁸.

Dominującymi powodami przyznawania pomocy społecznej w latach 2001, 2005, 2010-2016 było bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego⁹.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zadania z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej realizowane są przez jednostki wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, jak również przez administrację rządową. Na poziomie gminy przez 116 ośrodków pomocy społecznej. Na poziomie powiatu- 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie i dwa miejskie ośrodki pomocy społecznej w miastach Olsztyn i Elbląg (realizujących zadania powiatów). Z kolei na poziomie województwa zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane są przez:

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (ze strony administracji samorządowej);
- Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie (ze strony administracji rządowej)¹⁰.

W jednostkach na poziomie gmin i powiatów według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku na umowę o pracę zatrudnionych było łącznie 3.288 osób. Na stanowiskach kierowniczych zatrudnione były 163 osoby. Pracownicy socjalni

⁷ Materiały ROPS, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej na rok 2016 dla województwa warmińsko-mazurskiego, s. 15

⁸ Tamże, s. 15

⁹ Problemy społeczne województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2001, 2005, 2010-2016 w ujęciu statystycznym Materiały porównawcze na podstawie sprawozdań MRPIPS-03, s. 33

¹⁰ Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku, Olsztyn 2012, s. 33

stanowili 28,10% ogółu zatrudnionych, tj. 924 osób. Wśród **kadry kierowniczej** zatrudnionej w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej 150 osób (92,02%) posiadało wykształcenie wyższe, a 159 (97,54%) osób specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Wskaźniki wykształcenia oraz profesjonalizacji kadry kierowniczej zarówno na poziomie gminy jak i powiatu od kilku lat utrzymują się na analogicznym poziomie.

Wśród 924 **pracowników socjalnych** 633 (68,5%) osoby posiadały wykształcenie wyższe, a 291 osób wykształcenie średnie. Pracownicy socjalni zatrudnieni w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe. Stopniowo zwiększa się m.in. liczba osób posiadających specjalizację II stopnia. W 2015 roku 110 osób posiadało specjalizację II stopnia, w 2016 roku wartość ta wyniosła 112 osób. Ponadto wzrasta liczba pracowników socjalnych posiadających specjalizację w zakresie organizacji pomocy społecznej w 2015 roku było to 108 osób, zaś w 2016 – 111 osób¹¹.

Województwo warmińsko-mazurskie cechuje prężny rozwój sektora pozarządowego. „Organizacje pozarządowe w ostatnich latach stały się istotnym podmiotem realizacji usług społecznych w województwie warmińsko-mazurskim. III sektor wywiera coraz większy wpływ na politykę społeczną regionu oraz na rozwój społeczeństwa obywatelskiego m.in. poprzez realizację wielu programów i projektów na rzecz środowisk lokalnych”¹². Liczba organizacji pozarządowych w województwie warmińsko-mazurskim co roku wzrasta. Dynamikę rozwoju sektora III w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2010-2016 przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1. Liczba organizacji pozarządowych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2010-2016

Rok	Ogółem	Stowarzyszenia	Fundacje
2010	4.143	3.880	263
2011	4.339	4.053	286
2012	4.556	4.238	318
2013	4.640	4.307	333
2014	4.860	4.451	409
2015	5.201	4.696	505
2016	5.410	4.821	589

Dane: Raport o stanie ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku. Monitoring wdrażania WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ WARMIA I MAZURY 2015-2020 – ROK 2016

Na terenie regionu realizowany jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. W ramach Programu wyodrębniono Oś priorytetową 11 – Włączenie społeczne, która ukierunkowana jest na integrację społeczną osób doświadczających ubóstwa i wykluczenia społecznego z różnych przyczyn m.in. bezrobocia, niepełnosprawności, a także braku dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.

¹¹ Materiały ROPS, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej na rok 2016 dla województwa warmińsko-mazurskiego

¹² Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku

Wykorzystanie środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WiM 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 – Włączenie społeczne następuje stopniowo. W 2016 roku podpisano 20 umów na realizację projektów skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na łączną kwotę dofinansowania ponad 54 mln zł, w tym 5 gmin i jeden powiat, które otrzymały dofinansowanie w łącznej kwocie ponad 5 mln zł¹³.

2. Realizacja zadań administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej usystematyzowała i określiła warunki wspierania rodziny oraz organizowania pieczy zastępczej i procedury adopcyjnej. Stosowane do 2012 roku rozwiązania legislacyjne nie zapewniały pożądanych rezultatów w zakresie wspierania rodziny i organizowania opieki nad dzieckiem, czego wynikiem był niepokojąco wysoki wskaźnik liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (głównie w jej instytucjonalnych formach). Ustawa wskazała instytucje odpowiedzialne za realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i organizacji systemu pieczy zastępczej. Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, które wykonują zadania z tego zakresu, tj.: placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ustawa przypisuje zadania związane z organizacją systemu pomocy dziecku i rodzinie wszystkim szczeblom samorządu terytorialnego, jako zadania własne lub zlecone z zakresu administracji rządowej. Przewiduje również możliwość zlecenia przez samorządy realizacji określonych zadań organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej oraz osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym działającym na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej.

Przekazanie ww. zadań podmiotom działającym na poziomie odpowiada założeniom „Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności”¹⁴.

¹³ Materiały ROPS, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej na rok 2016 dla województwa warmińsko-mazurskiego

¹⁴ Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności. Wytyczne w zakresie wdrażania i wspierania trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w przypadku dzieci, osób niepełnosprawnych, osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym oraz osób starszych w Europie, <https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwid1OzLlrfSAhWlQZoKHW>

2. 1. Realizacja zadań przez samorządy gminne w województwie warmińsko-mazurskim

2. 1. 1. Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny

Zadaniem gminy jest bieżące i systematyczne zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia powszechnie dostępnych usług. Ich przygotowanie, poprawa jakości wymaga różnych przedsięwzięć, realizowanych na podstawie programów gminnych. Programy gminne uchwalają zgodnie ze swoimi kompetencjami organy gminy. Uchwalenie 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny, zgodnie z art. 176 ust. 1 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, należy do zestawienia zadań własnych gminy w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W latach 2012-2015 odnotowano wzrost liczby opracowanych i realizowanych gminnych programów wspierania rodziny.

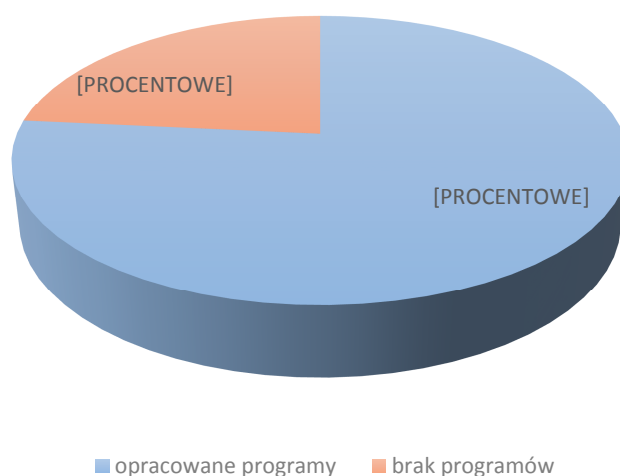

* Dane stan na dzień 30 kwietnia 2012 r.

Dane w latach 2012-2015 na podstawie Raportu z monitoringu wdrażania w roku 2013, 2014, 2015 „Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”. Dane za rok 2016 na podstawie ankiet Monitoringu wdrażania w roku 2016 „Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”

W roku 2016 gminne programy wspierania rodziny zostały opracowane przez blisko 77 % gmin województwa warmińsko-mazurskiego (N=98).

Wykres 2
Gminne programy wspierania rodziny w 2016 roku

Dane na podstawie ankiet Monitoringu wdrażania w roku 2016 „Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”, N=98

2. 1. 2. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem

Rodzina z perspektywy socjologicznej jest najważniejszą grupą społeczną; z perspektywy pedagogicznej- podstawowym środowiskiem wychowawczym dziecka. Rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod konstytucyjną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, że rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych objęta jest wsparciem ze strony państwa. Kwestie te szczegółowo regulowane są przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W zakresie wsparcia rodziny Ustawa przewiduje szereg instrumentów prawnych umożliwiających podjęcie działań wspierająco-zaradczych. „Priorytetem regulacji zawartych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest możliwie długie pozostawienie dziecka w jego środowisku naturalnym. Oczywiście, jeżeli działania takie okażą się bezskuteczne, wówczas może wejść w rachubę konieczność dalej idącego wkroczenia w sferę pieczy nad dzieckiem w postaci zastosowania pieczy zastępczej, która (...) ma w swym założeniu tymczasowość, a co za tym idzie rychły powrót do rodziny naturalnej (bądź gdy jest to możliwe – do rodziny adopcyjnej)”¹⁵.

Wsparcie i pomoc rodzinie w rozumieniu ustawy udzielana jest rodzinie w rozumieniu całościowym. Działania kierowane są do wszystkich członków rodziny, nie tylko do dziecka. „Takie podejście do tematu pozwala na kompleksowe wsparcie, którego intencją jest naprawa źródeł problemów, a nie jedynie ich skutków”¹⁶. Celem wsparcia rodziny jest przywrócenie jej zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Wsparcie dla rodzin przeżywających trudności we właściwym wypełnianiu obowiązków względem dziecka polega w szczególności na: analizie sytuacji rodziny oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców, podnoszeniu świadomości w zakresie

¹⁵ R. Łukasiewicz, *Pieczka zastępcza* [w:] *Institucje prawa rodzinnego*, red. J. M. Łukasiewicz, 2014, s. 218

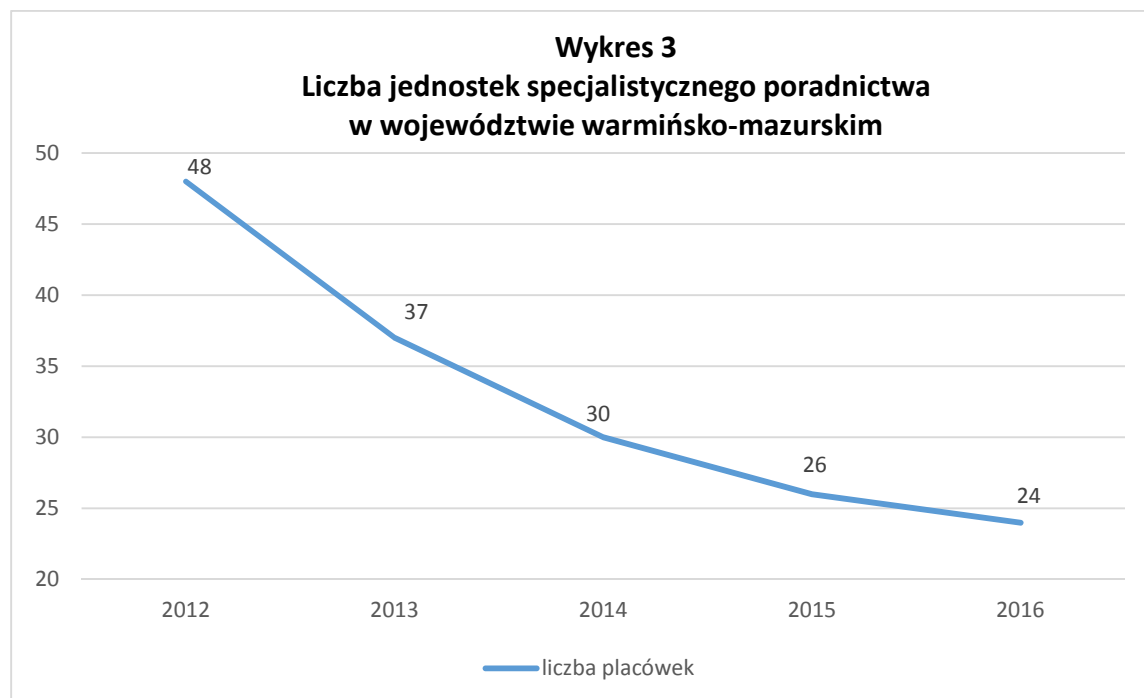
¹⁶ Tamże, s 2018

planowania oraz funkcjonowania rodziny oraz pomocy w integracji, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej jak również dążeniu do reintegracji rodziny¹⁷.

Wspieranie rodziny prowadzone jest w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Udzielenie wsparcia rodzinie jest dobrowolne. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wspieranie rodziny jest realizowane przez działalność instytucji określonych w ustawie. Należą do nich: instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, placówki wsparcia dziennego i rodziny wspierające.

a. Praca z rodziną

Praca z rodziną stanowi pierwszą określoną w Ustawie formę wspierania rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze. Ustawodawca w art. 10 ust. 4 Ustawy przewidział możliwość jej prowadzenia również w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną. Zgodnie z art. 10 ust. 3 głównymi formami pracy z rodziną są: konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacja, usługi dla rodzin z dziećmi (w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne), pomoc prawna (szczególnie w zakresie prawa rodzinnego) jak również organizowanie dla rodzin spotkań (grup wsparcia i grup samopomocowych), mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji. W województwie warmińsko-mazurskim praca z rodziną jest prowadzona we wszystkich formach wskazanych w Ustawie. Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne realizowane jest w dwudziestu sześciu jednostkach specjalistycznego poradnictwa.

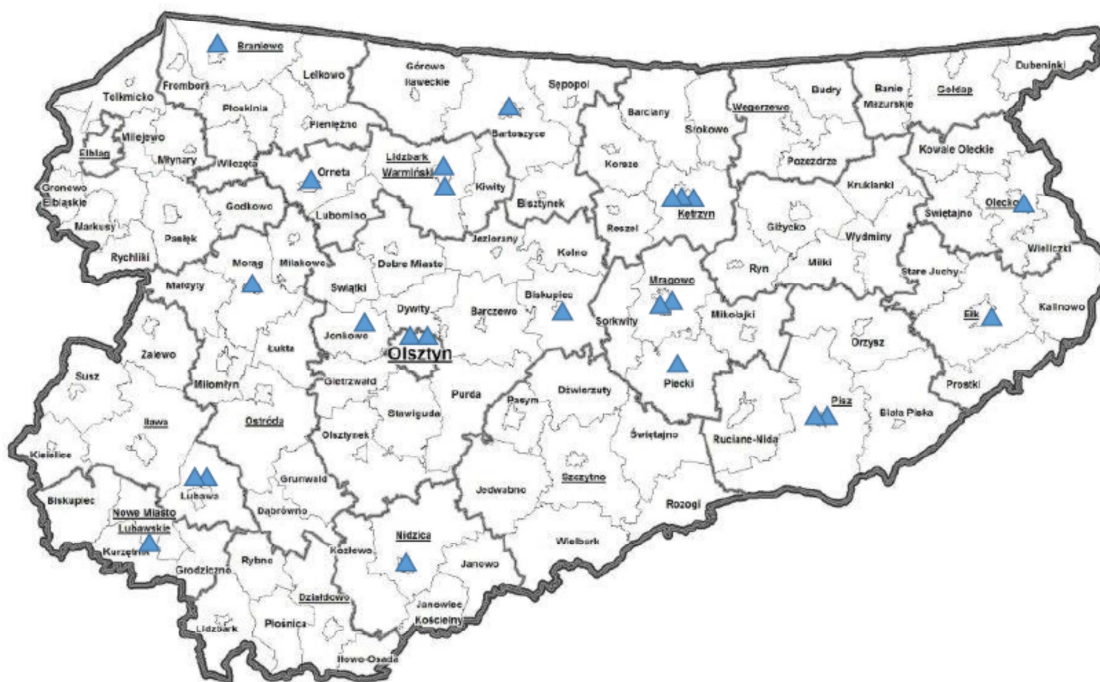

¹⁷ *Rodzinna piecza zastępcza – poradnik praktyczny*, red. Agnieszka Kwaśniewska-Sadkowska, Warszawa 2015, s. 5

Dane: Infrastruktura pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego stan na dzień 31.12.2012 r., 31.12.2013 r., 31.12.2014 r., 31.12.2015 r. oraz 31.12.2016 r.

Zaprezentowane powyżej dane wskazują na zmniejszenie liczby placówek poradnictwa specjalistycznego, które mogą świadczyć usługi w zakresie wspierania rodziny. Ich liczba od roku wejścia Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej systematycznie spada.

Mapa 1 Jednostki i punkty poradnictwa specjalistycznego w tym rodzinnego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2016

Dane: Opracowanie własne na podstawie Infrastruktury pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego stan na dzień 31.12.2016 r.

Jednostki i punkty poradnictwa specjalistycznego rozmieszczone są na terenie województwa nierównomiernie. Powyższe jednostki nie zostały powołane w ośmiu powiatach województwa warmińsko-mazurskiego (powiaty: gołdapski, węgorzewski, giżycki, szczycieński, działdowski, ostródzki, iławski i elbląski). Podmiotami prowadzącymi powyższe jednostki i punkty są: OPS-y: trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej, cztery- gminne, jeden- miejsko-gminny, PCPR-y (trzy placówki), urzędy miasta i gmin (dziewięć placówek), starostwa powiatowe (dwie placówki), sąd okręgowy (jedna placówka) oraz organizację pozarządową (jedna placówka)¹⁸.

Rodziny borykające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi zamieszkujące teren województwa warmińsko-mazurskiego, mogą korzystać również z pozostałych form wsparcia w ramach działalności powyższych i innych jednostek.

¹⁸ Infrastruktura pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego stan na dzień 31.12.2016 r.

Tabela 2. Liczba rodzin objętych innowacyjnymi metodami pracy z rodziną lata 2012-2016

Forma pracy z rodziną	Liczba rodzin objętych wsparciem				Liczba osób objętych wsparciem			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
TSR*	252	129	141	257	754	322	476	756
KGR**	23	37	16	18	85	58	88	67
Mediacje	66	132	85	183	210	381	217	485
Szkoła dla rodziców i wychowawców	-	-	-	-	1070	813	1485	1 288
Inne***	627	986	553	1 555	2029	2328	2039	2 914

*Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach

**Konferencja grupy rodzinnej

***Interwencja kryzysowa, praca z osobą doznającą przemocy, programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy

Dane na podstawie Raportu z monitoringu wdrażania w roku 2016 Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016, s. 16 i 27

Periodyczny wzrost i spadek liczby rodzin i osób objętych wsparciem świadczy o progresywnym charakterze organizowania działań w zakresie wspierania rodziny. Liczba rodzin objętych wsparciem innym*** spadła niemal o połowę w roku 2015 w odniesieniu do roku 2014, jednak liczba osób indywidualnych objętych wsparciem zmniejszyła się jedynie o ok. 300 osób. W 2016 roku liczba osób, którym udzielono takiego wsparcia znacząco wzrosła. Oznacza to, że alokacja zaspokajania potrzeby wsparcia rodziny oraz jej członków systematyzuje się w zakresie instrumentów realizacji założeń ustawy. Zmiany liczbowe rodzin i osób korzystających z konkretnych form pracy z rodziną odzwierciedlają ponad to indywidualizację i elastyczność form pracy z rodziną oraz dynamikę ich stosowania.

Prowadzenie zajęć w ramach „Szkół dla Rodziców i Wychowawców” i dostosowywanie ich oferty do potrzeb odbiorców, organizowanie szkoleń podnoszących kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodzin (nabór ciągły, zajęcia dostosowane do wieku i sytuacji rodziców, stosowanie formy warsztatowej) zostało zawarte w rekomendacjach podejmowania działań w celu wzmocnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin, z których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej tak, aby na powrót mogły sprawować opiekę na nimi¹⁹.

W jednostkach pomocy społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zatrudniani są specjaliści, którzy prowadzą pracę z rodziną. Należą do nich: pedagodzy, psychologowie, terapeuci oraz inni specjaliści. Tabela 3 przedstawia liczbę specjalistów zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2013-2015. W roku 2012 nie przeprowadzono monitoringu w zakresie liczby zatrudnionych specjalistów.

¹⁹Badania ROPS, Oferta usług społecznych..., dz. cyt., s. 137

Tabela 3. Liczba specjalistów w jednostkach pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2016

Wyszczególnienie:	2013	2014	2015	2016
Pedagodzy	54	54	54	49
Psycholodzy	95	93	93	87
Terapeuci	54	49	49	46
Inni	55	53	49	48

Dane w latach 2012-2015 na podstawie Raportu z monitoringu wdrażania w roku 2013, 2014, 2015 Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017. Dane w roku 2016 na podstawie ankiet Monitoringu wdrażania w roku 2016 Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017

Odpowiednie, zgodne z potrzebami zatrudnianie specjalistów pozwala na realizację zadań w zakresie wspierania rodziny. W wyniku szerszej analizy w zakresie pracy specjalistów z rodzinami, z których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej zasygnalizowano potrzebę zintensyfikowania działań specjalistów (asystent rodziny, pracownik socjalny, psycholog, pedagog, prawnik, psychoterapeuta, psychiatra, neurolog dziecięcy, logopeda) na rzecz rodziny oraz dostosowanie zatrudnienia i warunków pracy specjalistów do potrzeb odbiorców²⁰.

b. Asystent rodziny

Praca asystenta rodziny jest formą usługi społecznej kierowaną do rodzin z dziećmi przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. „Głównym zadaniem asystenta jest wspieranie rodziców w prawidłowym wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz kształtowanie umiejętności członków rodziny w zakresie znajdowania rozwiązań trudności życiowych”²¹. Asystent rodziny pracuje z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu przez nią wskazanym. Działania asystenta rodziny z założenia są dwutorowe. Głównie mają na celu poprawienie sytuacji rodzinnej dziecka, gdy znajduje się ono pod pieczę rodzicielską, natomiast gdy znajdzie się poza nią- umożliwienie jego powrotu do rodziny²². Liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15.

W roku 2011 na podstawie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej praca asystenta rodziny została włączona do katalogu form pracy z rodziną. Od 2012 r. zatrudnienie w zawodzie asystenta rodziny jest promowane w trybie konkursowym i programowym w ramach Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz od roku 2016 Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Do konkursu „Asystent rodziny 2012” w 2012 roku z województwa

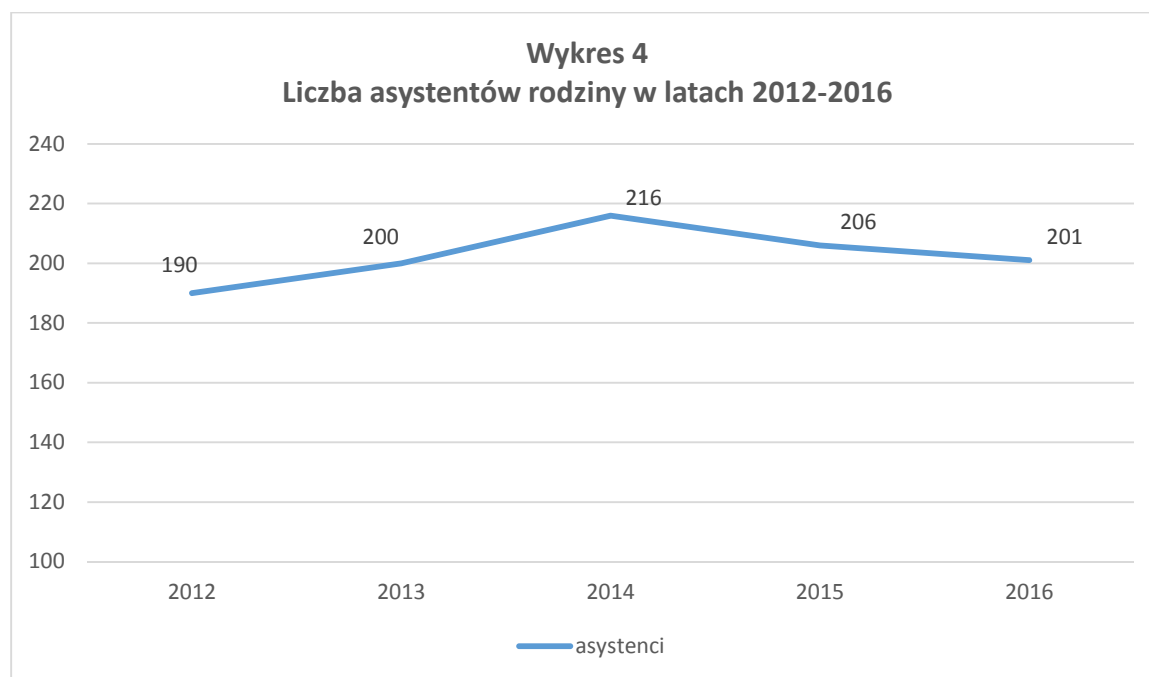
²⁰ Badania ROPS, Oferta usług społecznych..., dz. cyt., s. 136

²¹ I. Krasiejko, *Asystentura rodziny. Rekomendacje metodyczne i organizacyjne*, Warszawa 2016, s. 5

²² R. Łukasiewicz, *Pieczka zastępcza [w:] Instytucje prawa rodzinnego*, red. J. M. Łukasiewicz, 2014, s. 219

warmińsko-mazurskiego zakwalifikowało się 41 gmin w pierwszej edycji i 49 gmin w edycji drugiej. Do Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na rok 2013- asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej zakwalifikowały się 94 gminy. Z „Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2014” skorzystało 105 gmin z województwa warmińsko-mazurskiego; na rok 2015- 115.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku w województwie warmińsko-mazurskim z rodzinami pracowało 201 asystentów. Ich liczba od 2012 roku utrzymuje się względnie na tym samym poziomie: ok. 200 pracowników.

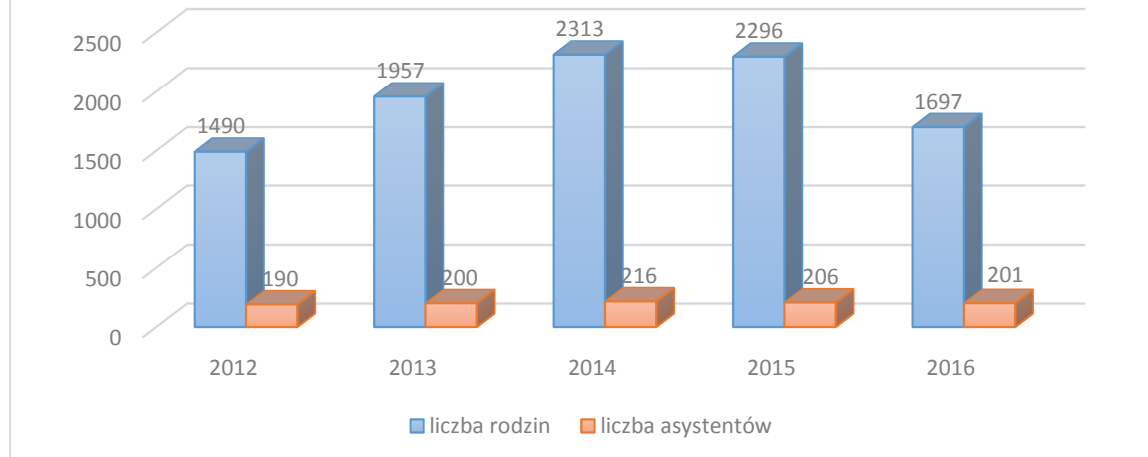

Dane w latach 2012-2015 na podstawie Raportu z monitoringu wdrażania w roku 2015 „Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”. Dane na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Liczba asystentów rodziny w okresie od 2012 roku do 2016 utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2015 roku prawie wszystkie gminy województwa warmińsko-mazurskiego zatrudniały asystentów rodziny. Tylko 1 (gmina Markusy) gmina w województwie nie zatrudniała żadnego asystenta²³.

²³ Materiały ROPS, Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2016 dla województwa warmińsko-mazurskiego

Wykres 5
Relacja liczby rodzin objętych pracą asystenta
do liczby asystentów rodziny
w latach 2012-2016

Dane w latach 2012-2015 na podstawie Raportu z monitoringu wdrażania w roku 2015 „Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”. Dane na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku z asystentem rodziny pracowało 1.697 rodzin. Liczba rodzin współpracujących z asystentem rodziny w latach 2012-2014 sukcesywnie wzrastała. W 2014 roku odnotowano niewielki spadek liczby rodzin; w 2015 liczba ta spadła znacząco.

Liczba asystentów rodziny w latach 2012-2014 wzrastała nieproporcjonalnie do wzrostu liczby rodzin objętych pracą asystenta. Mimo niewielkiego spadku liczby rodzin w 2015 r. wciąż liczba rodzin przypadających na jednego asystenta przewyższała średnią krajową (wg wyników kontroli Najwyższej Izby Kontroli w 2015 roku było to 8-9 rodzin²⁴). W województwie warmińsko-mazurskim w tym samym roku jeden asystent rodziny miał pod opieką średnio 11 rodzin. Do końca 2014 roku asystenci rodziny zgodnie z Ustawą pracowali z 20 rodzinami maksymalnie. Od 1 stycznia 2015 r. asystent rodziny nie może mieć pod opieką, w tym samym czasie, więcej niż 15 rodzin²⁵. W 2016 roku w województwie warmińsko-mazurskim jeden asystent rodziny pracował średnio z 8 rodzinami. W przeprowadzonym na potrzeby kontroli NIK badaniu większość asystentów 61,8% uznała, że w optymalnej sytuacji liczba rodzin nie powinna przekraczać 10.

Część z ogółu rodzin objęta pracą asystentów rodziny w województwie warmińsko-mazurskim jest zobowiązanych przez sąd do tej pracy. Liczba tych rodzin w latach obowiązywania Ustawy sukcesywnie wzrasta: w 2012 r.- 16 rodzin

²⁴ Informacja o wynikach kontroli Najwyższej Izby Kontroli, Funkcjonowanie asystentów rodziny w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 2015, s. 16, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,8713,vp,10837.pdf>, odczyt z dnia 17 kwietnia 2017 r.

²⁵ Art. 1 pkt 4 Ustawy z dnia 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw

zobowiązanych przez sąd, w 2013 r. 42 rodziny, 2014 r. 74 rodziny, w 2015 r. – 123 rodziny, w 2016 r. – 158²⁶.

Rekomendacje obejmujące działania na rzecz rodzin, z których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej w celu odzyskania opieki nad nimi, wskazują na potrzebę zwiększenia zatrudnienia asystentów rodziny zgodnie z potrzebami²⁷.

c. Rodzina wspierająca

Zgodnie z art. 29 ust. 1 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Działalność rodziny wspierającej ma charakter środowiskowy; pełnienie tej funkcji może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka (rodzina wspierająca ustanawiana jest przez wójta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego wywiadu środowiskowego). Rozwiązanie o tym charakterze pozwala na pozostanie dziecka w środowisku rodzinnym. Ust. 2 przywołanego artykułu Ustawy określa, że jej działania podejmowane są przy współpracy asystenta rodziny. Rodzina wspierająca pomaga rodzinie przeżywającej trudności w: opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

W latach 2012-2016 w województwie warmińsko-mazurskim nie odnotowano rodzin wspierających²⁸.

d. Placówki wsparcia dziennego

W ramach wsparcia rodziny ustawodawca przewidział również działania skierowane do dziecka. Może ono zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania, bądź też podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta.

Art. 24 ust. 1 Ustawy określa formy placówki wsparcia dziennego. Może być ona prowadzona w formie: opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku: opiekę i wychowanie, pomoc w nauce oraz organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej w szczególności: organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię

²⁶ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

²⁷ Badania ROPS, Oferta usług społecznych..., s. 137

²⁸ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie pracy podwórkowej realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne. Ze względów organizacyjnych placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych formach opiekuńczej, specjalistycznej jak również pracy podwórkowej.

W latach 2012-2016 w województwie warmińsko-mazurskim nieprzerwanie istniały placówki wsparcia dziennego w postaci: świetlic środowiskowych, świetlic terapeutycznych i socjoterapeutycznych.

Poniżej, w Tabeli 4, przedstawiono zestawienie obrazujące liczbę świetlic środowiskowych oraz terapeutycznych i socjoterapeutycznych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016.

Tabela 4. Placówki wsparcia dziennego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Rok	Świetlice środowiskowe		Świetlice terapeutyczne i socjoterapeutyczne	
	Liczba świetlic	Liczba miejsc	Liczba świetlic	Liczba miejsc
2012	129	2975	27	858
2013	104	2692	23	782
2014	76	1862	21	681
2015	74	2449	20	654
2016	67	1699	20	666

Dane: Infrastruktura pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego stan na dzień 31.12.2012 r., 31.12.2013 r., 31.12.2014 r., 31.12.2015 r. oraz 31.12.2016 r.

W latach 2012-2016 odnotowano spadek liczby placówek wsparcia dziennego, zarówno świetlic środowiskowych, jak również świetlic terapeutycznych i socjoterapeutycznych. Liczba świetlic środowiskowych w roku 2015 spadła niemal o 50 % w relacji do 2012 roku. Do roku 2014 proporcjonalnie spadała liczba miejsc w nich, natomiast tendencja spadkowa liczby miejsc w świetlicach terapeutycznych i socjoterapeutycznych utrzymała się do roku 2015. W 2015 roku odnotowano wzrost liczby miejsc w świetlicach środowiskowych, przy utrzymującym się spadku liczby placówek. W 2016 roku tendencja spadkowa liczby świetlic środowiskowych utrzymała się, Liczba świetlic terapeutycznych i socjoterapeutycznych utrzymała się na tym samym poziomie, jednak mogło z nich skorzystać o 8 osób więcej.

Analiza sytuacji rodzin korzystających z systemu wsparcia pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim wskazuje, iż poziom uczestnictwa dzieci klientów pomocy społecznej w dodatkowych zajęciach jest niezadowolający. Blisko 50% badanych w 2011 roku rodzin wskazało, że żadne z ich dzieci nie brało udziału w takich zajęciach. Istotnym determinantem powyższego stanu rzeczy jest brak wystarczającej oferty zajęć w szczególności na obszarach wiejskich. Analiza wskazała również na bariery finansowe i uciążliwość dojazdów²⁹. Powyższe bariery i niewystarczająca infrastruktura mogą prowadzić do pogłębienia wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. W ocenie pracowników socjalnych sposób spędzania czasu wolnego przez rodziców korzystających z pomocy

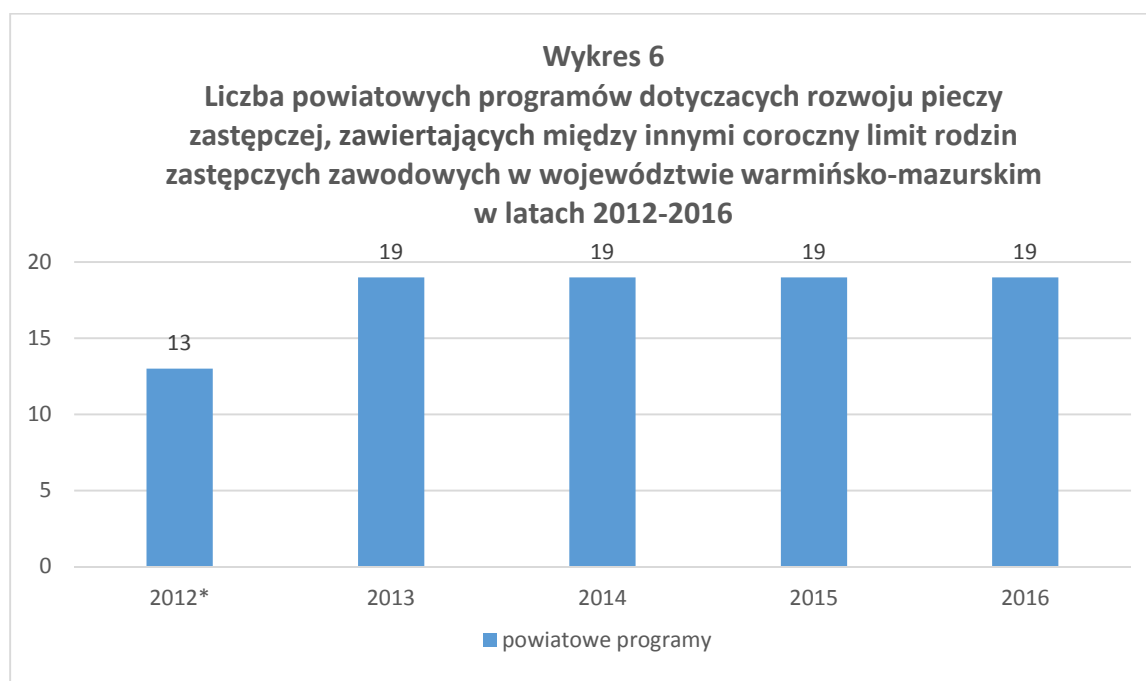
²⁹ *Sytuacja rodzin...*, dz. cyt., s. 60

społecznej i ich dzieci jest w większości sytuacji bierny, mało efektywny (głównie oglądanie telewizji)³⁰.

2. 2. Realizacja zadań przez samorządy powiatowe w województwie warmińsko-mazurskim

2. 2. 1. Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych

Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych należy do zadań własnych powiatu (art. 180 ust. 1 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). Program zostaje przyjęty uchwałą rady powiatu w celu usprawnienia realizacji zadań nałożonych Ustawą na powiaty oraz pozyskania na nie zewnętrznych środków finansowych.

*Dane na dzień 30 kwietnia 2012 roku

Dane w latach 2012-2015 na podstawie Raportu z monitoringu wdrażania w roku 2013, 2014, 2015 „Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”. Dane za rok 2016 na podstawie ankiet Monitoringu wdrażania w roku 2016 „Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”

W pierwszym roku obowiązywania Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej uchwalono i rozpoczęto wdrażanie programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych w 13 powiatach. W kolejnym roku wszystkie powiaty

³⁰ *Problem wykluczenia...*, dz. cyt., s. 108

województwa warmińsko-mazurskiego opracowały ww. program. Poziom 100 % opracowanych powiatowych programów utrzymał się rokrocznie do 2016 roku.

2. 2. 2. Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych

W sytuacji, gdy wykorzystane zostaną wszelkie możliwe formy wsparcia rodziny i rodzice dziecka w dalszym ciągu nie są w stanie pełnić funkcji opiekuńczo-wychowawczej, ustawodawca przewidział możliwość umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Jej celem jest zapewnienie małoletniemu czasowej opieki i wychowania. Umieszczenie dziecka poza rodziną naturalną winno stanowić rozwiązanie ostateczne, w okolicznościach zagrożenia dobra małoletniego; powinno nastąpić po wyczerpaniu wszystkich innych form pomocy rodzinie, chyba że sytuacja dziecka wymaga niezwłocznego zapewnienia mu pieczy zastępczej. Zastępcza piecza nad dzieckiem zgodnie z Ustawą organizowana jest w dwóch formach: rodzinnej pieczy zastępczej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Podstawowe przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej są zbliżone do przyczyn występujących w innych regionach Polski. Nieco częściej niż w innych województwach wśród nich wyróżnia się również niepełnosprawność lub ciężka choroba rodzica/ów oraz pólseroctwo i sieroctwo³¹. Zakres powodów, z jakich dzieci są umieszczane w pieczy zastępczej odpowiada przyczynom udziela się pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim.

a. Rodzinna piecza zastępcza

W sytuacji, gdy wykorzystane zostaną wszelkie możliwe formy wsparcia rodziny i rodzice dziecka w dalszym ciągu nie są w stanie pełnić funkcji opiekuńczo-wychowawczej, ustawodawca przewidział możliwość umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Jej celem jest zapewnienie małoletniemu czasowej opieki i wychowania. Umieszczenie dziecka poza rodziną naturalną winno stanowić rozwiązanie ostateczne, w okolicznościach zagrożenia dobra małoletniego; powinno nastąpić po wyczerpaniu wszystkich innych form pomocy rodzinie, chyba że sytuacja dziecka wymaga niezwłocznego zapewnienia mu pieczy zastępczej.

Umieszczenie w pieczy zastępczej ma charakter czasowy- do momentu ustania warunków uniemożliwiających pobyt dziecka w rodzinie albo do czasu umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej. Dla dobra dziecka możliwe jest pozostawienie w pieczy zastępczej długoterminowo- do momentu jego usamodzielnienia. „Umieszczenie w pieczy zastępczej powinno uwzględniać prawo dziecka do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej – jeżeli jest to zgodne z dobrem dziecka”³².

Rodzinna piecza zastępcza, zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (art. 39 ust. 1) zorganizowana jest w dwóch formach: rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Podstawowym zadaniem rodzinnej pieczy zastępczej jest zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania. Warunki organizacji rodzinnej pieczy zastępczej mają sprzyjać traktowaniu dziecka w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobistej. Zapewniają kształcenie, rozwój

³¹ *Rodzinne formy pieczy zastępczej...*, dz. cyt., s. 90

³² *Rodzinna piecza zastępcza*, red. Agnieszka Kwaśniewska-Sadkowska, Warszawa 2015, s. 5

uzdolnień i zainteresowań, dostęp do świadczeń zdrowotnych, zaspokajają potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne i religijne dziecka, a także zapewniają ochronę przed arbitralną i bezprawną ingerencją w jego życie prywatne. Umożliwiają kontakt dziecka z rodzicami i najbliższymi osobami, chyba że przez wzgląd na dobro dziecka sąd postanowi inaczej.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza: spokrewniona, niezawodowa lub zawodowa (w tym specjalistyczna i pełniąca funkcję pogotowia opiekuńczego) oraz rodzinny dom dziecka.

- **Rodziny zastępcze**

Rodzina zastępcza spokrewniona jest tworzona przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim będącymi rodzeństwem dziecka lub wstępnymi dziecka. Rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka (art. 41 ust 1 i 2 Ustawy).

Rodzina zastępcza zawodowa może pełnić funkcję pogotowia rodzinnego lub być rodziną specjalistyczną dla dziecka o szczególnych potrzebach, spełniającego warunki z ustawy. Prowadzący zastępczą rodzinę specjalistyczną deklaruje gotowość do pełnienia funkcji opiekuńczej nad:

- dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności,
- dzieckiem umieszczonym na podstawie Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- małoletnią matką z dzieckiem.

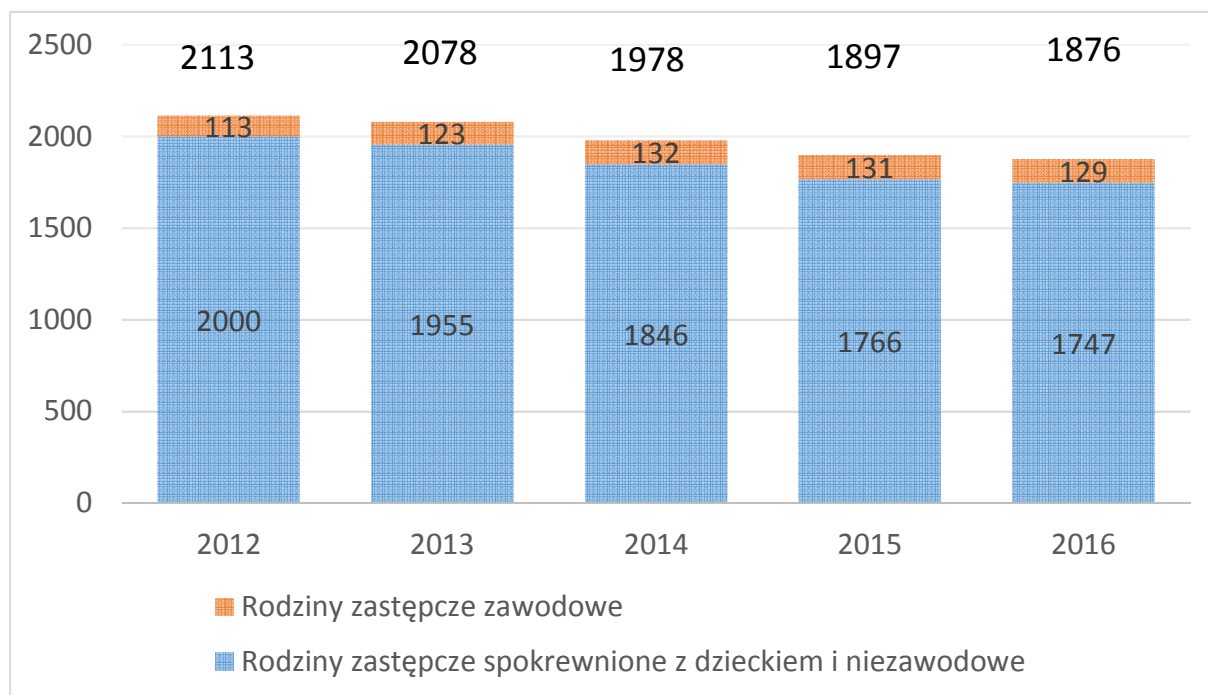
W rodzinach zastępczych może przebywać nie więcej niż troje dzieci, lub więcej za zgodą rodziny zastępczej w okolicznościach uwzględniających łączenie rodzeństwa.

Tabela 5. Liczba rodzin zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Rodziny zastępcze:	2012	2013	2014	2015	2016
Spokrewnione z dzieckiem	1437	1381	1296	1217	1204
Niezawodowe	563	574	550	549	543
Zawodowe	81	91	99	94	95
Zawodowe o charakterze pogotowia rodzinnego	24	26	26	29	27
Zawodowe specjalistyczne	8	6	7	8	7
Łączna liczba rodzin zastępczych	2113	2078	1978	1897	1876

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Wykres 7
Liczba rodzin zastępczych
w województwie warmińsko-mazurskim
w latach 2012-2016

Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem i niezawodowe stanowią dominującą formę rodzinnej pieczy zastępczej.

W okresie od 2012 roku odnotowano stały spadek łącznej liczby rodzin zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem stale znacznie przewyższa liczbę zawodowych rodzin zastępczych w dotychczasowym okresie obowiązywania Ustawy.

Liczbę dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012-2016 prezentuje Tabela 6.

Tabela 6. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

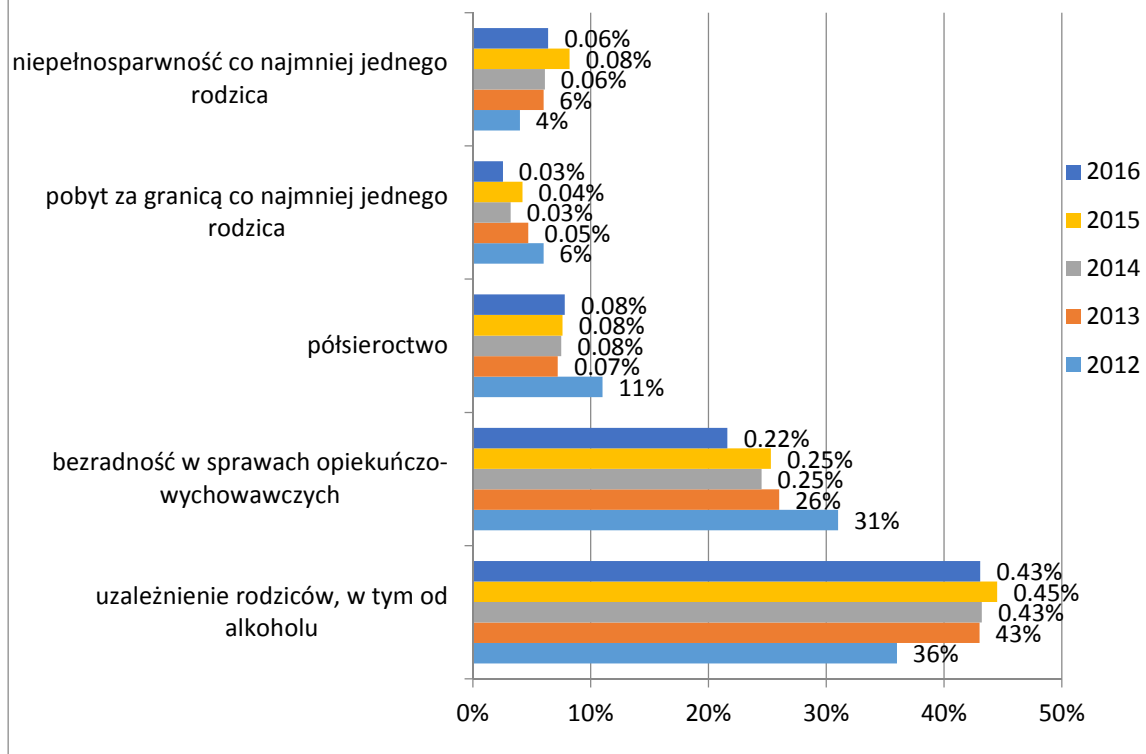
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych:	2012	2013	2014	2015	2016
Spokrewnionych z dzieckiem	<u>1887</u>	<u>1815</u>	<u>1680</u>	<u>1582</u>	<u>1556</u>
Niezawodowych	806	834	797	781	768
Zawodowych:	454	452	461	431	418
Zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego	101	81	101	90	79
Zawodowych specjalistycznych	11	12	11	12	12
Łączna liczba dzieci w rodzinach zastępczych	3363	3320	3101	2961	2833

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Najwięcej dzieci przebywa w spokrewnionych rodzinach zastępczych. Liczba dzieci w nich przebywających systematycznie maleje, jednak wciąż jest to ilościowo dominująca forma rodzinnej pieczy zastępczej. Łączna liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim spada.

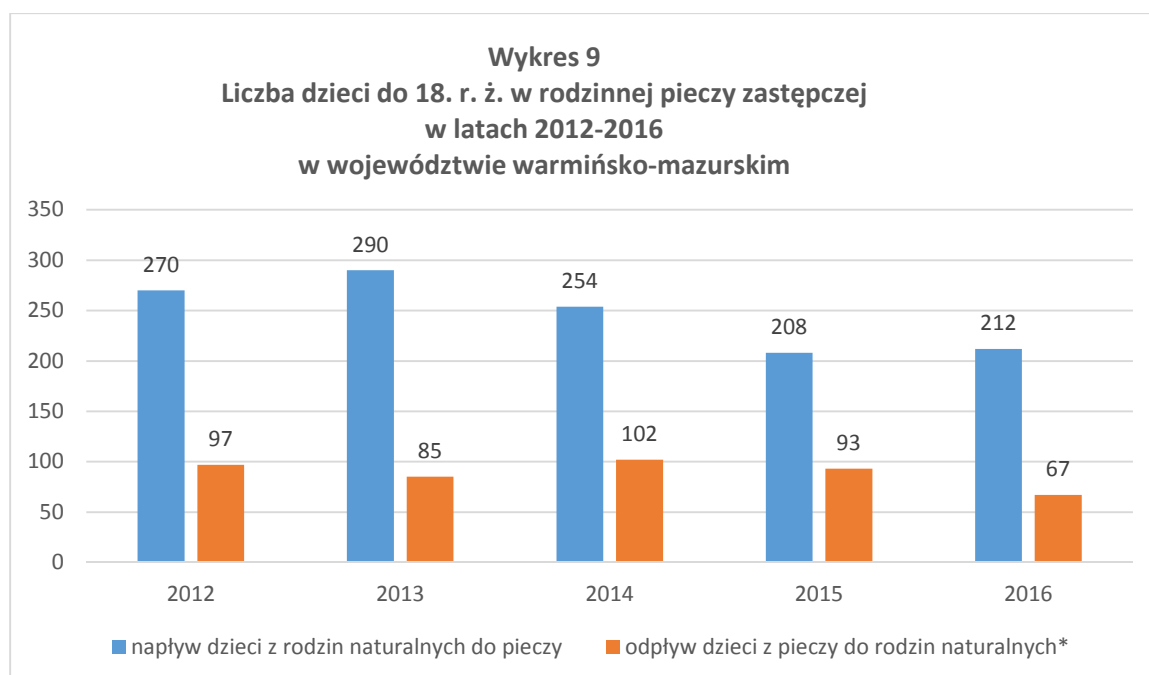
Dominującą przyczyną umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej rokrocznie jest choroba alkoholowa rodziców. Drugą znaczącą- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Kolejne znaczące przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej- pólseroctwo, pobyt za granicą co najmniej jednego rodzica oraz niepełnosprawność co najmniej jednego rodzica.

Wykres 8
Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych
w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Dane w latach 2012-2015 na podstawie Raportu z monitoringu wdrażania w roku 2015 „Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej w województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”, s. 19. Dane za rok 2016 na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.07.2016 r.- 31.12.2016 r.

Powyższy wykres przedstawia główne przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016. Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej są podobne do głównych przyczyn przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom województwa warmińsko-mazurskiego.

*Liczba dzieci z poprzednich okresów, które ubyły w okresach sprawozdawczych: II półrocza 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

Dane: W latach 2012-2015 dane: Raport z monitoringu wdrażania Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017 za rok 2015, s. 19; Dane w roku 2016: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.07.2016 r.- 31.12.2016 r.

Liczba powrotów dzieci do rodziny naturalnej z rodzinnej pieczy zastępczej w poszczególnych latach obowiązywania Ustawy utrzymuje się na względnie niskim, stałym poziomie, przy dużych zmianach liczbowych napływu dzieci do rodzinnej pieczy. Proces pracy na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej nie wskazuje żadnej wyraźnej tendencji.

Rodzina, z której dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej obejmowana jest działaniami, których celem jest wzmocnienie i przywrócenie jej pełni zdolności wychowawczej. Doświadczenie 55% spośród 99 uczestniczących w badaniu przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej w zakresie oferty usług społecznych skierowanych do rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz skali zapotrzebowania na te usługi w województwie warmińsko-mazurskim, pozwala na ocenę, iż wsparcie udzielane rodzinie naturalnej, z której dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej, różni się od wsparcia udzielanego pozostałym rodzinom korzystającym z pomocy społecznej. W 2011 roku do rodzin korzystających z pomocy społecznej najczęściej kierowano wsparcie w formie dożywiania dzieci w szkole, zasiłków celowych i okresowych, a także środowiskowa praca socjalna³³. Specyfika wsparcia udzielanego rodzinom, z których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej polega m. in. na intensyfikacji kontaktów, pracy socjalnej i kontroli oraz zastosowaniu jednocześnie kilku rodzajów wsparcia. Z analizy opinii pracowników instytucji pomocy społecznej wynika, że najmniej efektywną formą działań jest pomoc finansowa. Najbardziej efektywną stanowi

³³ Sytuacja rodzin... dz. cyt., s. 61

natomiast zindywidualizowane, podjęte niezwłocznie po umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej działanie pracownika socjalnego lub asystenta rodziny.

Warunkami sukcesu w podejmowaniu działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej jest zdiagnozowanie sytuacji rodziny oraz motywacja rodziców do zmiany swojej sytuacji życiowej³⁴.

- **Rodzinny dom dziecka**

Rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim niebędący wstępni lub rodzeństwem dziecka, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Założenie prowadzenia rodzinnego domu dziecka uwzględnia przebywanie w nim więcej niż trojga dzieci.

Ilościowy stan rodzinnych domów dziecka oraz liczbę dzieci przebywających w palcówkach w latach 2012-2015 w województwie warmińsko-mazurskim prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 7. Liczba rodzinnych domów dziecka oraz dzieci w nich przebywających w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzinnych domów dziecka	16	20	22	28	28
Liczba dzieci przebywających w rodzinnych domach dziecka	104	126	163	167	187

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Od 2012 roku obserwuje się tendencję wzrostową liczby rodzinnych domów dziecka w województwie warmińsko-mazurskim. Do roku 2015 liczba ta wzrastała wprost proporcjonalnie do liczby dzieci przebywających w rodzinnych domach dziecka. W roku 2016 przybyło dzieci przy stałej liczbie 28 rodzinnych domów dziecka.

- **Rodzina pomocowa**

Na okoliczność czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, sprawowanie pieczy zastępczej nad dzieckiem zostaje powierzone rodzinie pomocowej (art. 73 ust. 1 Ustawy). Rodzina pomocowa jest swego rodzaju rodziną zastępującą. Zastępuje ona rodzinę zastępczą/prowadzącego rodzinny dom dziecka i przejmuje pieczę nad dzieckiem na czas korzystania rodziców zastępczych/prowadzącego rodzinny dom dziecka z wypoczynku, udziału w szkoleniach, pobytu w szpitalu czy innych zdarzeń losowych.

Analiza obowiązujących unormowań prawnych oraz funkcji pieczy zastępczej pozwala opowiedzieć się za stanowiskiem, że rodzina pomocowa jest formą pomocy

³⁴ Badania ROPS, Oferta usług społecznych..., dz. cyt., s. 134-135

udzielanej podmiotom pieczy zastępczej, a zarazem stanowi nadzwyczajną formę sprawowania pieczy zastępczej³⁵. „Za takim ujęciem przemawia to, że rodzina taka musi spełniać wymogi stawiane podmiotom pieczy zastępczej, a ponadto ustanawiana jest wyłącznie w następstwie działań organizatorskich podejmowanych przez organ administracji publicznej - starostę lub działającego z jego upoważnienia kierownika PCPR. Rodzina pomocowa nie jest docelową formą pieczy zastępczej, lecz jest instytucją, przy wykorzystaniu której organy administracji publicznej będą w stanie zapewnić ciągłość prawidłowej realizacji pieczy zastępczej”³⁶.

Za wykonanie swoich zadań, rodzinie pomocowej przysługują świadczenia, jakie otrzymuje rodzina zastępcza bądź prowadzący rodzinny dom dziecka w wysokości proporcjonalnej do długości pobytu małoletniego w rodzinie pomocowej.

Tabela 8. Kwota świadczeń przyznanych za pełnienie funkcji rodziny pomocowej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Świadczenie (kwota w zł) za pełnienie funkcji rodziny pomocowej przez:	2012	2013	2014	2015	2016
Rodzinę zastępczą zawodową	6.838	5.277	10.566	15.136	12.045
Osoby prowadzące rodzinny dom dziecka	0*	0*	0*	738	1.371

*W latach 2012-2014 żadna z osób prowadzących rodzinny dom dziecka nie pełniła funkcji rodziny pomocowej

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

b. Instytucjonalna piecza zastępcza – placówki opiekuńczo-wychowawcze

„Umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej następuje w sytuacji, gdy brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych powodów nie jest to zasadne”³⁷. W celu zapewnienia opieki i wychowania oraz zaspokojenia potrzeb dziecka w powyższych okolicznościach, zostaje ono umieszczone w odpowiedniej formie instytucjonalnej opieki zastępczej. Formą organizowaną w ramach zadań własnych powiatu jest placówka opiekuńczo-wychowawcza. Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową opiekę (okresową lub do ukończenia przez niego 18 r. ż.), wychowanie, zaspokajają jego potrzeby bytowe i rozwojowe, a także zapewnia możliwość korzystania z przysługujących mu świadczeń zdrowotnych jak również kształcenia. Jednocześnie pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej powinien mieć charakter przejściowy do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej.

Na koniec 2012 roku w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 59 placówek instytucjonalnej formy pieczy zastępczej. W pierwszym roku obowiązywania Ustawy wszystkie wielofunkcyjne całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze z województwa warmińsko-mazurskiego zostały przekształcone

³⁵ Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz, S. Nitecki, A. Wilk, Warszawa 2016, s. 227

³⁶ Tamże, s. 228

³⁷ Rodzinna piecza zastępcza – poradnik praktyczny, dz. cyt., s. 9

w placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego³⁸.

Zestawienie liczbowe placówek opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim w okresie obowiązywania Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz liczbę dzieci w nich przebywających prezentuje Tabela 9.

Tabela 9. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz dzieci w nich przebywających w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012		2013		2014		2015		2016	
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci
Placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym pełniące funkcję:	28	1.125	54	1.068	66	1.045	68	1.062	63	976
socjalizacyjną	16	955	37	938	47	912	51	956	51	889
interwencyjną	1	94	7	61	9	65	7	45	7	32
specjalistyczno-terapeutyczną	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
rodzinną	11	76	10	69	10	68	10	61	10	55

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Powyższe dane wskazują, iż zmiany ogólnej liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych wykazują tendencję wzrostową. Systematycznie przyrasta w szczególności liczba socjalizacyjnych placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 4 placówki w porównaniu do roku 2014), co jest wynikiem dostosowywania istniejącego systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej do wymogów, jakie nałożyła Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Obniżona została w związku z nimi maksymalna liczba miejsc w danej placówce i w ramach, której dąży się do zagwarantowania dziecku warunków jak najbardziej zbliżonych do naturalnych, czyli rodzinnych. W nowym systemie pieczy zastępczej zmieniła się rola i sposób działania placówek opiekuńczo-wychowawczych³⁹. Ustawa wprowadziła rozwiązania zmierzające do przekształcenia dużych placówek opiekuńczo-wychowawczych w małe placówki, w których warunki życia są zbliżone do

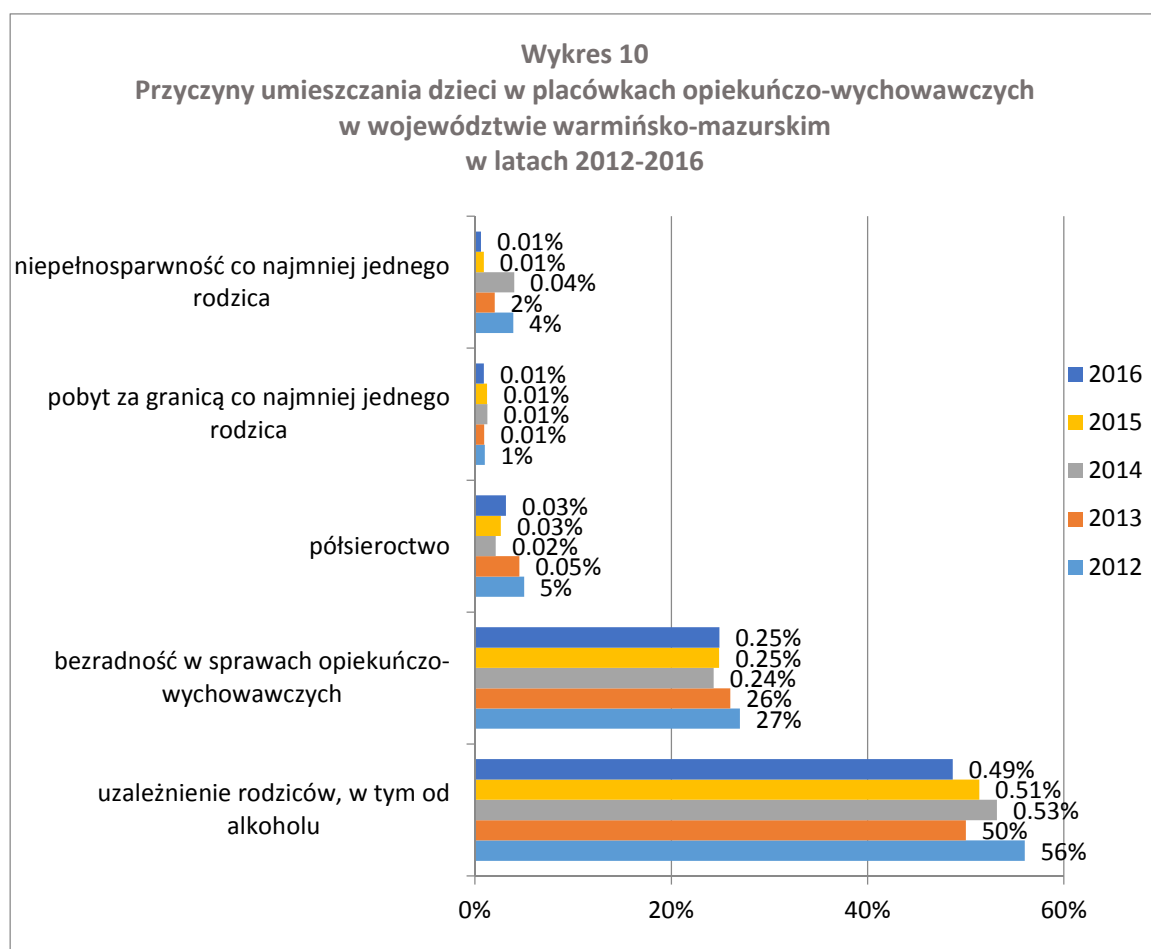
³⁸ Rodzinne formy pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim – analiza wieloaspektowa. Raport opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Toruń 2013, s. 90

³⁹ Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności. (...)

domowych. Placówki te, zgodnie z Ustawą powinny liczyć nie więcej niż 14 dzieci. Socjalizacyjna placówka opiekuńczo-wychowawcza jest formą dominującą spośród wszystkich form opieki instytucjonalnej w województwie warmińsko-mazurskim.

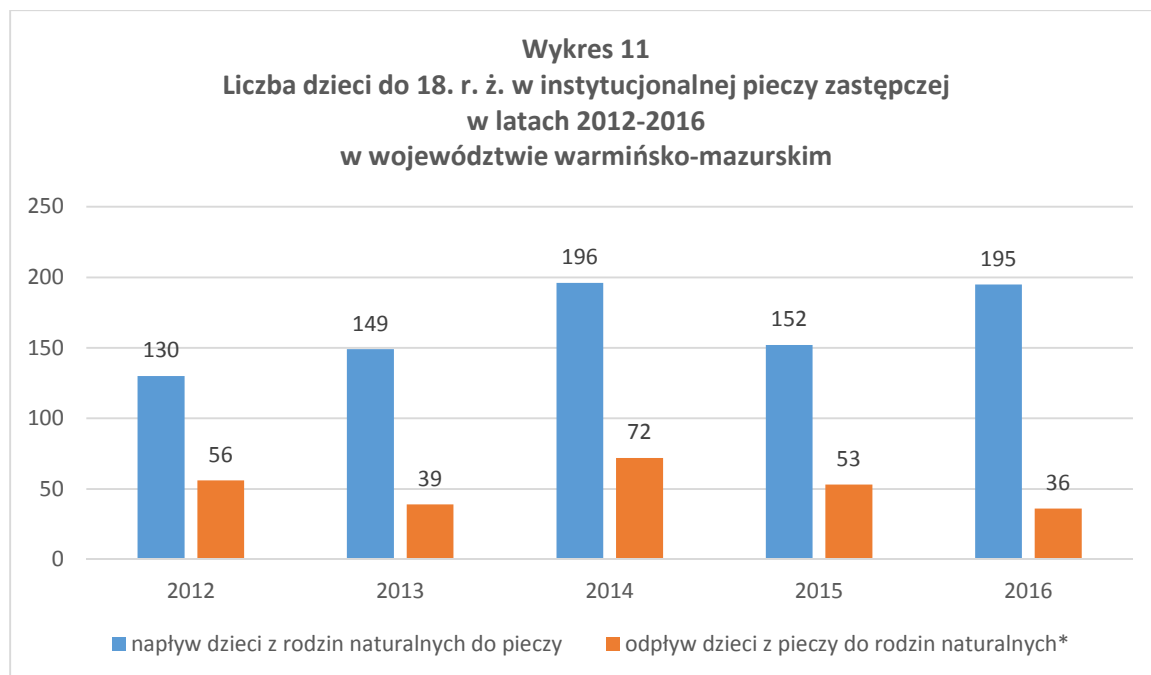
Zmiany łącznej liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nie wykazują tendencji. W placówkach tych łącznie na koniec roku 2015 przebywało 1.066 dzieci.

Główne powody umieszczania dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej utrzymują się na podobnym poziomie procentowego zestawienia wszystkich okoliczności. Poniższy wykres prezentuje przyczyny umieszczania dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej.

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Podobnie do sytuacji umieszczania dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej, głównymi przyczynami są uzależnienie rodziców, w tym również od alkoholu oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W obu okolicznościach wskaźniki tych przyczyn utrzymują się na porównywalnie najwyższym poziomie w okresie obowiązywania ustawy, stąd można przyjąć, iż są to główne powody umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

*Liczba dzieci z poprzednich okresów, które ubyły w okresach sprawozdawczych: II półrocza 2012 r., 2013 r., 2014 r. i 2015 r.

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

2. 2. 3. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej

Realizacja zadań z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej przypisanych powiatowi wymaga wyboru przez starostę organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Rolą organizatora jest przede wszystkim troska o rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, a więc inicjowanie ich tworzenia, kwalifikowanie kandydatów do tej roli oraz wspieranie już funkcjonujących rodzin zastępczych.

W okresie obowiązywania Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w 19 powiatach województwa warmińsko-mazurskiego powołano organizatora pieczy zastępczej, jednocześnie w każdym z nich funkcję tę pełniły powiatowe centra rodziny. Dodatkowo od 2012 roku powiatowe centra pomocy rodzinie funkcjonują w miastach na prawach powiatu- Olsztynie i Elblągu⁴⁰.

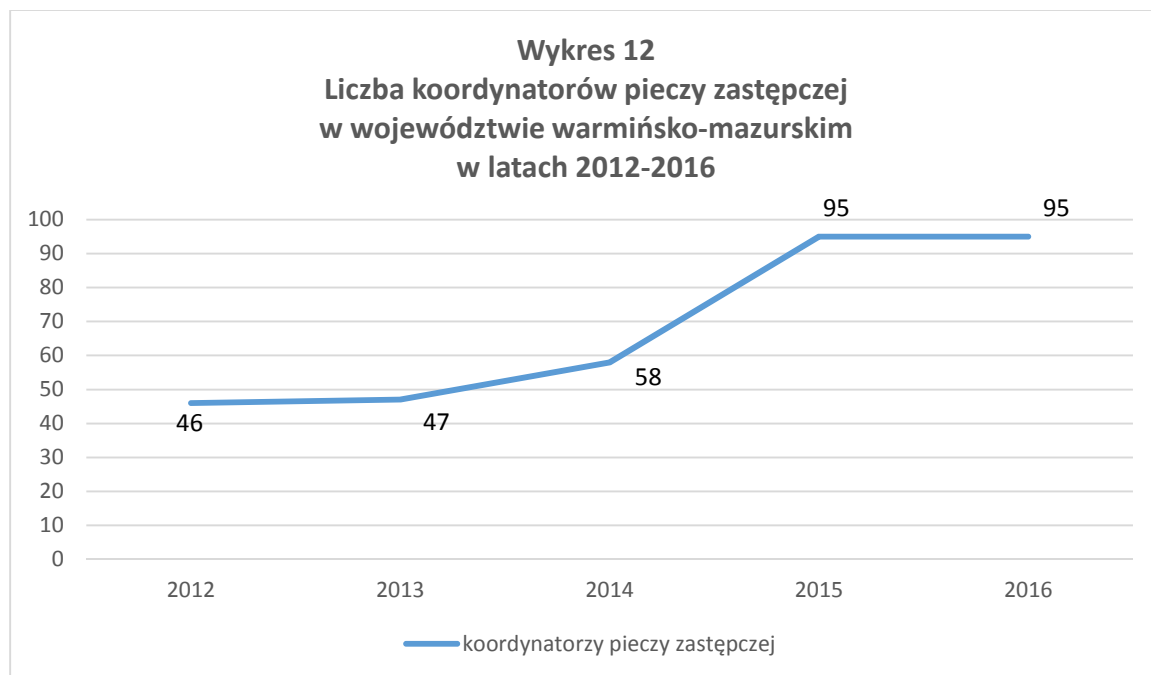
2. 2. 4. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka mogą zostać objęci opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Objęcie opieką następuje na wniosek rodziny zastępczej/ prowadzącego rodzinny dom dziecka. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej zatrudniony jest przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na warunkach określonych w ustawie.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności udzielanie pomocy rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji ich zadań w zakresie sprawowania pieczy zastępczej. Liczba koordynatorów pieczy zastępczej zatrudnianych na zasadach określonych Ustawą

⁴⁰ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej stan na dzień 31.12.2012 r.; 31.12.2013 r., 31.12.2014 r., 31.12.2015 r. oraz 31.12.2016 r.

o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wzrasta rokrocznie od roku wejścia Ustawy w życie.

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Liczba koordynatorów pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w okresie obowiązywania Ustawy rokrocznie wzrastała i podwoiła się w roku 2015 w porównaniu z rokiem jej wprowadzenia w życie.

Najczęściej występujące problemy opiekuńczo-wychowawcze, z którymi spotykają się rodziny zastępcze w swojej codziennej pracy stanowią: trudności w nauce, nadpobudliwość i agresja, lęki i niepokoje, wycofanie, problemy w relacjach rówieśniczych⁴¹. Problemy te wyznaczają obszar pracy w szczególności koordynatorom pieczy zastępczej, ponieważ jest to grupa pracowników służb społecznych, z którymi rodziny zastępcze kontaktują się najczęściej. Dodatkowo rodziny zastępcze zgłaszają potrzebę zintensyfikowania kontaktów z psychologami i pedagogami⁴².

2. 2. 5. Pomoc dla osób usamodzielnianych

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje udzielenie pomocy osobie opuszczającej, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną po osiągnięciu pełnoletności (art. 140 ust. 1). Do zadań własnych powiatu należy finansowanie wyżej opisanej pomocy.

⁴¹ Rodzinne formy pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim – analiza wieloaspektowa. Raport opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Raport opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Toruń 2013, s. 90-91

⁴² Tamże, s. 91

Tabela 10. Koszt pomocy dla osób usamodzielnianej z pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Kwota pomocy w zł z tytułu pomocy dla osoby usamodzielnianej z rodzinnej pieczy zastępczej	2.461.325	2.271.168	2.189.427	2.049.369	1.871.489
Kwota pomocy w zł z tytułu pomocy dla osoby usamodzielnianej z instytucjonalnych form pieczy zastępczej	1.350.314	1.052.248	1.161.871	1.245.884	1.160.366

Dane: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okresy 01.07.2012 r.-31.12.2012 r., 01.07.2013 r.-31.12.2013 r., 01.07.2014 r.-31.12.2014 r., 01.07.2015 r.-31.12.2015 r. oraz 01.07.2016 r.-31.12.2016 r.

Koszty pomocy dla osoby usamodzielnianej utrzymują się na podobnym poziomie w obu formach pieczy zastępczej przez wszystkie lata obowiązywania Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Świadczenia w prawie podwójnie wyższej kwocie wypłacane są osobom usamodzielniającym z rodzinnej pieczy zastępczej. Koszt pomocy dla osoby usamodzielnianej wlicza się w realny koszt organizacji pieczy zastępczej.

2. 3. Realizacja zadań przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

2. 3. 1. Opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa

Na podstawie art. 183 ust. 2 określono opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa jako zadanie własne samorządu województwa.

Po roku od wprowadzenia Ustawy, Uchwałą nr XXIV/473/13 z dnia 26 lutego 2013 r. Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwalono Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Sytemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022 został opracowany jako integralna część Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, wpisując się w Priorytet: Otwarte Społeczeństwo.

2. 3. 2. Organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych

Określonym w Ustawie zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej realizowanym przez samorząd województwa jest organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych.

Do zadań ośrodka adopcyjnego, zgodnie z ustawą (art. 156 ust. 1) należy w szczególności:

- ✓ kwalifikacja dzieci zgłoszonych do przysposobienia oraz sporządzanie dla dziecka zakwalifikowanego do przysposobienia diagnozy

- psychologicznej i pedagogicznej oraz gromadzenie aktualnych informacji o stanie zdrowia dziecka;
- ✓ promowanie idei adopcji, w tym poszukiwanie kandydatów do przysposobienia dziecka;
 - ✓ dobór rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka;
 - ✓ współpraca z sądem opiekuńczym, polegająca w szczególności na powiadamianiu o okolicznościach uzasadniających wszczęcie z urzędu postępowania opiekuńczego;

Założenia organizacji pracy ośrodków adopcyjnych uregulowane zostały w dziale V Ustawy- Postępowanie adopcyjne, jako że prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka (kandydatów do przysposobienia dziecka), stanowią wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego. Ośrodek adopcyjny w realizacji swoich zadań kieruje się dobrem dziecka i poszanowaniem jego praw. Współpracuje ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z innymi podmiotami właściwymi w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Ośrodek adopcyjny wykonuje swoje zadania nieodpłatnie.

Uchwałą nr XII/216/11 z dnia 29 listopada 2011 r. Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego został powołany Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny wraz z filiami w Ełku i Elblągu.

Działalność Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w obszarze wyznaczonych zadań w latach 2012-2016 prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 11. Zestawienie statystyczne wybranych działań merytorycznych Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin zgłaszających gotowość przysposobienia	91 par	102 pary 2 osoby samotne	134 pary	131 par 4 osoby samotne	126
Liczba rodzin zakwalifikowanych do przysposobienia	28 par 2 osoby samotne	61 par 6 osób samotnych	76 par	57 par 2 osoby samotne	63
Liczba dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłoszonych do przysposobienia	610	509	368	440	485
Liczba dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia	217	166	147	182	176
Liczba dzieci przysposobionych	113	114	137	131	132

Dane: Dane w latach 2012-2015 aprot z monitoringu wdrażania Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017 za rok 2015,

Zmiany ilościowe w liczbie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłaszanych do adopcji są nieregularne z powodu dostosowywania praktyki prowadzenia procedury adopcyjnej do wprowadzonych Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wymogów. Na zmiany te wpłynęło m.in. wprowadzenie obowiązku przekazywania informacji o dziecku z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodka adopcyjnego.

2. 3. 3. Prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych

Prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej należy do zadań własnych samorządu województwa określonych Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawodawca przewidział możliwość zlecenia jej prowadzenia innemu podmiotowi. Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna zapewnia pieczę zastępczą dzieciom wymagającym szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia, wymagający stosowania zarazem specjalistycznej opieki i rehabilitacji, nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej w tym samym czasie może zostać umieszczonych nie więcej niż 30 dzieci. W szczególnych przypadkach wojewoda może zezwolić na umieszczenie większej liczby dzieci, nie większej jednak niż 45. Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna jest nadzorowana przez wojewodę.

Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna nie została powołana w okresie obowiązywania Ustawy w województwie warmińsko-mazurskim. W roku 2015 podjęto działania celem utworzenia placówki w województwie jednak nie uzyskano wsparcia ze strony Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie rokrocznie w okresie 2012-2015 prowadził monitoring zapotrzebowania na uruchomienie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej. W 2016 roku zgłoszono 20 dzieci przez 9 jednostek powiatowych centrów pomocy rodzinie. Wśród zgłoszonych dzieci, 8 dzieci nie kwalifikuje się do umieszczenia w ww. placówce. Spośród dzieci zgłoszonych, niekwalifikujących się do placówki, większość (6 dzieci) stanowią dzieci starsze (pow. 9 r. ż.) ze zgłoszonymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Dwoje dzieci w młodszym wieku zostało potencjalnie zgłoszonych do regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, jednak nie kwalifikują się ze względu na stan zdrowia – dzieci te mogą przebywać w jednej z form pieczy zastępczej.

Potencjalnie do regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej kwalifikuje się 12 dzieci, w tym 3 znajduje się w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej w innym województwie oraz 3 w ośrodku wsparcia (umieszczone w trybie art. 95 ust. 1 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ze względu na stan zdrowia).

2. 3. 4. Prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych

Prowadzenie interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego również należy do zadań własnych samorządu województwa. Samorząd województwa może zlecić jej

prowadzenie innemu podmiotowi. W ośrodku preadopcyjnym umieszczane są dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i jednocześnie w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, w tym samym czasie, można umieścić nie więcej niż 20 dzieci, a pobyt dziecka nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez nie pierwszego roku życia.

W okresie obowiązywania Ustawy nie uruchomiono ośrodka preadopcyjnego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Jest to decyzja podjęta w porozumieniu z przedstawicielami powiatowych centrów pomocy rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim. Konsekwencją tej decyzji jest kierowanie dzieci do 1. roku życia do innych form pieczy zastępczej oraz do adopcji.

II. Analiza SWOT

Analiza SWOT	
Realizacja zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Uczelnie wyższe w regionie mogące kształcić specjalistów 2. Duże zaangażowanie i systematyczne działania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej 3. Wykształcona kadra specjalistów pracujących na rzecz wspierania rodziny 4. Skuteczność działania Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie 5. Rozwijający się sektor pozarządowy 6. Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych 7. Rozwijanie współpracy podmiotów realizujących działania na rzecz rodziny na poziomie wojewódzkim	1. Zbyt ograniczone zasoby infrastrukturalne podmiotów na rzecz wspierania rodziny 2. Słaba promocja dobrych praktyk 3. Niewystarczająca współpraca podmiotów realizujących działania na rzecz rodziny na poziomie lokalnym 4. Ograniczona dostępność specjalistów 5. Utrzymująca się bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodziców 6. Niski poziom wynagrodzenia kadry 7. Niekorzystny system zatrudnienia asystentów rodziny (umowa zlecenie) 8. Niewystarczające środki finansowe na dofinansowanie fakultatywnych zadań własnych powiatu 9. Mała liczba asystentów rodziny 10. Zbyt duża liczba rodzin wspieranych przez jednego asystenta rodziny 11. Zbyt mało rodzin zastępczych specjalistycznych 12. Brak rodzin wspierających 13. Brak powiatowych specjalistycznych placówek opiekuńczo-wychowawczych 14. Słabe działania profilaktyczne kierowane do rodzin w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, konkursy MRPiPS 3. Pozytywna polityka prorodzinna Państwa	1. Zbyt niski poziom dofinansowania zadań własnych gminy ze strony budżetu Państwa 2. Niestabilność polityki społecznej Państwa 3. Dodatkowe obciążenia zadaniami asystentów rodziny wynikające z kolejnych uregulowań prawnych (np. Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”) 4. Ograniczenie adopcji zagranicznej

III. Cele Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022

Cel główny

Stworzenie warunków do możliwie pełnego rozwoju rodziny i prawidłowego jej funkcjonowania oraz rozwoju form pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim

Cel szczegółowy I

Wzmocnienie w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze

Działania:

1. Wdrażanie Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2017-2021
2. Promowanie roli i funkcji asystenta rodziny
3. Upowszechnianie informacji o roli rodzin wspierających oraz promowanie idei ich tworzenia
4. Upowszechnianie innowacyjnych, skutecznych form wsparcia rodziny
5. Współpraca jednostek działających na rzecz wspierania rodziny z rodzinami dotkniętymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi ukierunkowana w szczególności na zapobieganie umieszczania dziecka w pieczy zastępczej
6. Informowanie o rozwiązaniach nastawionych na działania motywujące rodziny do zmiany oraz ich upowszechnianie
7. Inicjowanie działań uświadamiających rodzinom skutki głębokich konsekwencji negatywnych przeżyć dzieci spowodowanych m. in. konfliktami i kryzysami w rodzinie powodujących umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej

Wskaźniki osiągnięcia celu I:

- Liczba asystentów rodziny
- Liczba rodzin współpracujących z asystentem rodziny
- Liczba rodzin wspierających
- Liczba rodzin objętych pomocą rodzin wspierających

Podmioty/instytucje realizujące cel I:

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż.
- Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki
- Sąd, Policja, Prokuratura
- Media
- Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego

- Organizacje pozarządowe
- Kościoły i związki wyznaniowe

Cel szczegółowy II

Wzrost poziomu zaspokajania potrzeb dzieci, rodzin biologicznych i zastępczych w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej

Działania:

1. Współpraca podmiotów działających na rzecz wsparcia dziecka i rodziny zastępczej
2. Współpraca z rodziną naturalną w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej ukierunkowana na szybszy powrót dziecka do rodziny naturalnej
3. Realizacja programów psychoprophylaktycznych, szkolenia dla rodzin z dziećmi (biologicznych i zastępczych)
4. Promowanie idei wspierania rodzicielstwa zastępczego
5. Promowanie idei wspierania zawodowego rodzicielstwa zastępczego
6. Ułatwienie dostępu do usług specjalistycznych w tym świadczonych przez psychologa, pedagoga, psychiatrę, psychoterapeutę, terapeutę, seksuologa, mediatora i in.

Wskaźniki osiągnięcia celu II:

- Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej
- Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej
- Liczba rodzin zastępczych
- Liczba koordynatorów pieczy zastępczej
- Liczba asystentów rodziny współpracujących z rodziną naturalną, w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej
- Liczba dzieci powracających z pieczy zastępczej do 18 r. z. do rodzin naturalnych

Podmioty/instytucje realizujące cel II:

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż.
- Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki
- Sądy, Policja
- Uczelnie wyższe
- Media
- Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Organizacje pozarządowe
- Podmioty ochrony zdrowia
- Kościoły i związki wyznaniowe

Cel szczegółowy III

Promowanie idei adopcji oraz zapewnienie wychowywania w rodzinie adopcyjnej dzieciom zakwalifikowanym do przysposobienia

Działania:

1. Upowszechnianie informacji na temat możliwości adopcji dzieci pozbawionych opieki rodziny naturalnej jako jednej z form pomocy dzieciom
2. Współpraca Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie z podmiotami realizującymi zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej ukierunkowana na skuteczne przeprowadzenie procedury przysposobienia
3. Zapewnienie wsparcia rodzinom adopcyjnym w wychowywaniu dziecka przysposobionego

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego III:

- Liczba przeszkolonych i zakwalifikowanych rodzin adopcyjnych
- Liczba przeszkolonych i zakwalifikowanych rodzin adopcyjnych oczekujących na adopcję
- Liczba dzieci zakwalifikowanych do adopcji
- Liczba dzieci przysposobionych

Podmioty/instytucje realizujące cel III:

- Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie
- Sądy, Opiniodawcze Zespoły Sądowych Specjalistów
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż.
- Organizacje pozarządowe

Cel szczegółowy IV

Zwiększenie zaangażowania samorządów gmin i powiatów we wdrażanie form wspierania rodziny

Działania:

1. Informowanie o możliwości pozyskania środków finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 umożliwiających rozwój usług społecznych dla rodzin
2. Szkolenie kadry w zakresie innowacyjnych metod pracy z rodziną
3. Promocja i upowszechnianie „dobrych praktyk” w zakresie wspierania rodziny
4. Organizowanie seminariów, konferencji w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
5. Wyróżnianie samorządów za kompleksowe podejście do pracy z rodziną

6. Uświadamianie samorządom korzyści społecznych i ekonomicznych wynikających ze wspierania rodziny biologicznej
7. Włączenie otoczenia rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze do działań profilaktycznych i integracyjnych przez samorządy lokalne z wykorzystaniem finansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
8. Inicjowanie tworzenia sieci/partnerstw podmiotów współpracujących na rzecz rodziny w środowisku lokalnym
9. Monitorowanie zmian zachodzących w środowiskach lokalnych w zakresie reagowania na potrzeby rodzin

Wskaźniki osiągnięcia celu IV:

- Liczba osób pracujących z rodziną uczestniczących w szkoleniu w zakresie metod pracy z rodziną

Podmioty/instytucje realizujące cel IV:

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż.
- Media
- Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Organizacje pozarządowe
- Kościoły i związki wyznaniowe

Cel szczegółowy V

Poprawa infrastruktury oraz wzrost liczby kadry specjalistycznej podmiotów wspierających rodzinę naturalną i zastępczą

Działania:

1. Inicjowanie działań na rzecz wzrostu liczby zatrudniania specjalistycznej kadry w jednostkach wspierających rodzinę
2. Uświadamianie potrzeby systematycznego podnoszenia kwalifikacji kadry instytucji wspierających rodziny (studia podyplomowe, szkolenia, kursy, warsztaty)
3. Inicjowanie poprawy warunków infrastrukturalnych umożliwiających odpowiednią jakość udzielanych usług
4. Inicjowanie tworzenia placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie opiekuńczej w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, specjalistycznej i w formie pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawcę

5. Upowszechnianie informacji na temat możliwych do osiągnięcia efektów dzięki zleceniu przez samorządy zadań z zakresu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej podmiotom niepublicznym
6. Systematyczne aktualizowanie bazy instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, zamieszczonej na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
7. Systematyczne badanie potrzeb w zakresie uruchomienia w województwie warmińsko-mazurskim regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego
8. Wzmacnianie środowiskowych form wsparcia rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze w oparciu o finansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Wskaźniki osiągnięcia celu V:

- Liczba projektów finansowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 skierowanych na utworzenie nowych podmiotów wspierających rodzinę na poziomie gmin i powiatów
- Liczba samorządów, które zleciły realizację zadań własnych w zakresie wspierania rodziny podmiotom niepublicznym
- Liczba instytucji i placówek świadczących pomoc i wsparcie rodzinom

Podmioty/instytucje realizujące cel V:

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż.
- Media
- Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Uczelnie wyższe
- Organizacje pozarządowe
- Kościoły i związki wyznaniowe

IV. Monitoring oraz źródła finansowania Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022

a. Monitoring Programu

Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022 jest kontynuacją założeń Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017. W obecnym okresie wdrażania będzie on monitorowany corocznie poprzez analizę dostępnych sprawozdań i raportów na poziomie wojewódzkim, w tym również na podstawie materiałów ROPS, m. in. oceny zasobów pomocy społecznej i badań. Równolegle rokrocznie zostaną przeprowadzone monitoringi wdrażania *Programu* polegające na badaniu ankietowym jednostek pomocy społecznej województwa. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zatwierdza raport z monitoringu wdrażania *Programu*.

Realizacja *Programu* i monitoring jego wdrażania odbędzie się zgodnie z Harmonogramem wdrażania *Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022*.

Analiza w ramach monitoringu będzie prowadzona szczególnie pod kątem zapewnienia adekwatnego do potrzeb lokalnych wsparcia rodziny oraz rozwoju pieczy zastępczej. Działania wynikające z *Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022* mają na celu przede wszystkim tworzenie warunków do możliwie pełnego rozwoju rodziny i prawidłowego jej funkcjonowania oraz rozwoju form pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim. Przewiduje się możliwość wprowadzenia zmian w celach i działaniach *Programu* zgodnie z wnioskami monitoringu jego wdrażania.

b. Finansowanie Programu

Program na lata 2018-2022 będą realizowały: samorządy terytorialne i ich jednostki organizacyjne, instytucje, podmioty zaangażowane w działalność w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym organizacje pozarządowe. W imieniu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego zadania wynikające z *Programu* zrealizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Określone w Programie cele realizowane będą w formie pracy ciągłej przez cały okres jego realizacji. Zadania zostaną sfinansowane z wykorzystaniem środków finansowych pochodzących m. in. z:

- ✓ budżetu województwa ustalane co roku uchwałą budżetową na każdy kolejny rok realizacji *Programu*,
- ✓ pozyskanych z budżetu państwa w ramach:
 - a) dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych,
 - b) środków z budżetu państwa możliwych do pozyskania w ramach ministerialnych konkursów dla samorządów terytorialnych.

Okres wdrażania *Programu* (lata 2018-2022) wpisuje się również częściowo w okres programowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa

Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Środki finansowe przeznaczone na wsparcie działań, w szczególności w ramach Osi Priorytetowej 11- *Włączenie Społeczne*, stanowią duże wsparcie dla instytucji i podmiotów realizujących działania na rzecz dziecka i rodziny.

V. Zespół ds. opracowania Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022

Uchwałą nr 9/73/17/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 6 lutego 2017 r. powołano Zespół ds. opracowania wojewódzkiego *Programu Wspierania rodziny i systemu Pieczy zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022*. W skład Zespołu weszli:

1. Wioletta Ślaska-Zyśk	Wicemarszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
2. Wiesława Przybysz	Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
3. Joanna Karpowicz	Zastępca Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
4. Anna Daukszys	Przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
5. Emilia Wasilewska	Przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
6. Witold Uzieńło	Kierownik Oddziału Nadzoru i Kontroli w Pieczy Zastępczej Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie Przedstawiciel Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie
7. Arkadiusz Paturej	Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie Przedstawiciel Konwentu Powiatów Województwa Warmińsko-Mazurskiego
8. Jadwiga Gut	Wójt gminy Bartoszyce Przedstawiciel Związku Gmin Warmińsko-

	Mazurskich
9. prof. dr hab. Anna Zellma	Przedstawiciel Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
10. Jolanta Marcinkiewicz	Wizytator w Wydziale Kształcenia, Wychowania i Opieki Kuratorium Oświaty w Olsztynie Przedstawiciel Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty
11. podinsp. Małgorzata Bojarowska	Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie Przedstawiciel Komendy Wojewódzkiej Policji
12. Iwona Hatowska	Zastępca Kuratora Okręgowego Przedstawiciel Sądu Okręgowego w Olsztynie
13. Jolanta Bandurska	Kierownik Przedstawiciel I Opiniodawczego Zespołu Sądowych Specjalistów
14. Andrzej Hinz	Sędzia Przedstawiciel Sądu Rejonowego w Olsztynie
15. Anna Kalinowska	Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nidzicy Przedstawiciel Konwentu Dyrektorów i Kierowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie Województwa Warmińsko-Mazurskiego
16. Aneta Ruszczyk	Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ełku Przedstawiciel Konwentu Dyrektorów i Kierowników Ośrodków Pomocy Społecznej Województwa Warmińsko- Mazurskiego
17. Anna Gierejczyk	Członek Rady Przedstawiciel Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego
18. Elżbieta Smolińska	Członek Rady Przedstawiciel Rady ds. Rodzin

Województwa Warmińsko-Mazurskiego

19. Sylwia Ramczykowska
Pedagog
Przedstawiciel Warmińsko-Mazurskiego
Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie
20. dr Małgorzata Ciczowska-
Giedziun
Pracownik naukowo-dydaktyczny
Przedstawiciel Oddziału Olsztyńskiego
Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego
21. dr Paulina Broża
Pracownik akademicki
Przedstawiciel Wyższej Szkoły
Pedagogicznej im. Janusza Korczaka
22. Anna Norejko
Dyrektor
Przedstawiciel Olsztyńskiego Centrum
Pomocy Dziecku w Olsztynie
23. Bartłomiej Głuszak
Prezes Federacji FOSa
Przedstawiciel Rady Organizacji
Pozarządowych Województwa Warmińsko-
Mazurskiego
24. Maria Popieluch
Stowarzyszenie „Promyk” w Giżycku
Przedstawiciel Rady Organizacji
Pozarządowych Województwa Warmińsko-
Mazurskiego

HARMONOGRAM

wdrażania Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022

Cel główny Programu:

**Stworzenie warunków do możliwie pełnego rozwoju rodziny
i prawidłowego jej funkcjonowania
oraz rozwoju form pieczy zastępczej
w województwie warmińsko-mazurskim**

Cel szczegółowy I Wzmocnienie w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze				
Działania	Od kiedy	Od kiedy	Źródło finansowania	Podmioty realizujące
1. Wdrażanie Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2017-2021	2017	2021	- Budżet Państwa - Budżet samorządów: województwa, powiatów i gmin - Środki organizacji pozarządowych - inne	- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego - Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż. - Organizacje pozarządowe - Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki - Sąd, Policja, Prokuratura - Media - Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-
2. Promowanie roli i funkcji asystenta rodziny	2018	2022		
3. Upowszechnianie informacji o roli rodzin wspierających oraz promowanie idei ich tworzenia	2018	2022		
4. Upowszechnianie innowacyjnych, skutecznych form wsparcia rodziny	2018	2022		
5. Współpraca jednostek działających na rzecz wspierania rodziny z rodzinami dotkniętymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi ukierunkowana w szczególności na zapobieganie umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej	2018	2022		
6. Informowanie o rozwiązaniach nastawionych na działania motywujące rodziny do zmiany oraz ich	2018	2022		

upowszechnianie				Mazurskiego
7. Inicjowanie działań uświadamiających rodzinom skutki głębokich konsekwencji negatywnych przeżyć dzieci spowodowanych m. in. konfliktami i kryzysami w rodzinie powodujących umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej	2018	2022		– Organizacje pozarządowe – Kościoły i związki wyznaniowe
Cel szczegółowy II				
Wzrost poziomu zaspokajania potrzeb dzieci, rodzin biologicznych i zastępczych w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej				
1. Współpraca podmiotów działających na rzecz wsparcia dziecka i rodziny zastępczej	2018	2022	- Budżet Państwa - Budżet samorządów: województwa, powiatów i gmin - Środki organizacji pozarządowych - inne	– Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego – Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż. – Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki – Sądy, Policja – Uczelnie wyższe – Media – Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego – Organizacje pozarządowe – Podmioty ochrony zdrowia – Kościoły i związki wyznaniowe
2. Współpraca z rodziną naturalną w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej ukierunkowana na szybszy powrót dziecka do rodziny naturalnej	2018	2022		
3. Realizacja programów psychoprofilaktycznych, szkolenia dla rodzin z dziećmi (biologicznych i zastępczych)	2018	2022		
4. Promowanie idei wspierania rodzicielstwa zastępczego	2018	2022		
5. Promowanie idei wspierania zawodowego rodzicielstwa zastępczego	2018	2022		
6. Ułatwienie dostępu do usług specjalistycznych w tym świadczonych przez psychologa, pedagoga, psychiatrę, psychoterapeutę, terapeutę, seksuologa, mediatora i in.	2018	2022		
Cel szczegółowy III				
Promowanie idei adopcji oraz zapewnienie wychowywania w rodzinie adopcyjnej dzieciom zakwalifikowanym do przysposobienia				
1. Upowszechnianie informacji na temat	2018	2022	- Budżet	– Warmińsko-

możliwości adopcji dzieci pozbawionych opieki rodziny naturalnej jako jednej z form pomocy dzieciom			Państwa - Budżet samorządów: województwa, powiatów i gmin - Środki organizacji pozarządowych - inne	Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie – Sądy, Opiniodawcze Zespoły Sądowych Specjalistów – Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż. – Organizacje pozarządowe
2. Współpraca Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie z podmiotami realizującymi zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej ukierunkowana na skuteczne przeprowadzenie procedury przysposobienia	2018	2022		
3. Zapewnienie wsparcia rodzinom adopcyjnym w wychowywaniu dziecka przysposobionego	2018	2022		
Cel szczegółowy IV				
Zwiększenie zaangażowania samorządów gmin i powiatów we wdrażanie form wspierania rodziny				
1. Informowanie o możliwości pozyskania środków finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 umożliwiających rozwój usług społecznych dla rodzin	2018	2022	- Budżet Państwa - Budżet samorządów: województwa, powiatów i gmin - Środki organizacji pozarządowych - inne	– Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego – Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż. – Media – Rada ds. Rodzin Województwa
2. Szkolenie kadry w zakresie innowacyjnych metod pracy z rodziną	2018	2022		
3. Promocja i upowszechnianie „dobrych praktyk” w zakresie wspierania rodziny	2018	2022		
4. Organizowanie seminariów, konferencji w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	2018	2022		
5. Wyróżnianie samorządów za kompleksowe podejście do pracy z rodziną	2018	2022		
6. Uświadamianie	2018	2022		

samorządom korzyści społecznych i ekonomicznych wynikających ze wspierania rodziny biologicznej				Warmińsko-Mazurskiego – Organizacje pozarządowe – Kościoły i związki wyznaniowe
7. Włączenie otoczenia rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze do działań profilaktycznych i integracyjnych przez samorządy lokalne z wykorzystaniem finansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020	2018	2022		
8. Inicjowanie tworzenia sieci/partnerstw podmiotów współpracujących na rzecz rodziny w środowisku lokalnym	2018	2022		
9. Monitorowanie zmian zachodzących w środowiskach lokalnych w zakresie reagowania na potrzeby rodzin	2018	2022		
Cel szczegółowy V Poprawa infrastruktury oraz wzrost liczby kadry specjalistycznej podmiotów wspierających rodzinę naturalną i zastępczą				
1. Inicjowanie działań na rzecz wzrostu liczby zatrudniania specjalistycznej kadry w jednostkach wspierających rodzinę	2018	2022	- Budżet Państwa - Budżet samorządów: województwa, powiatów i gmin - Środki organizacji pozarządowych - inne	– Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego – Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (w tym ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły/placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki wychowania przedszkolnego, placówki opieki nad dzieckiem do 3 r. ż. – Media – Rada ds. Rodzin
2. Uświadamianie potrzeby systematycznego podnoszenia kwalifikacji kadry instytucji wspierających rodziny (studia podyplomowe, szkolenia, kursy, warsztaty)	2018	2022		
3. Inicjowanie poprawy warunków infrastrukturalnych umożliwiających odpowiednią jakość udzielanych usług	2018	2022		
4. Inicjowanie tworzenia placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie opiekuńczej w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, specjalistycznej	2018	2022		

i w formie pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawcę				Województwa Warmińsko-Mazurskiego
5. Upowszechnianie informacji na temat możliwych do osiągnięcia efektów dzięki zleceniu przez samorządy zadań z zakresu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej podmiotom niepublicznym	2018	2022		– Uczelnie wyższe – Organizacje pozarządowe – Kościoły i związki wyznaniowe
6. Systematyczne aktualizowanie bazy instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, zamieszczonej na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego	2018	2022		
7. Systematyczne badanie potrzeb w zakresie uruchomienia w województwie warmińsko-mazurskim regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego	2018	2022		
8. Wzmacnianie środowiskowych form wsparcia rodzin przezywających problemy opiekuńczo-wychowawcze w oparciu o finansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020	2018	2022		